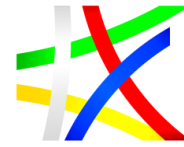

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ СТРУКТУРНИ И
ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ

ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

СТРАТЕГИЯ ЗА ВОДЕНО ОТ ОБЩНОСТНИТЕ МЕСТНО РАЗВИТИЕ, 2014 – 2020 Г.

Сдружение „Местна инициативна група общини
Елена и Златарица“

септември, 2023 г.

Изпълнение на договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по под-мярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014–2020 г.

Съдържание

1. Описание на МИГ:	2
1.1. Данни за общини и населени места, които попадат в територията на МИГ:	2
1.2. Карта на територията:	3
2. Описание на процеса на участие на общността в разработване на стратегията:	3
2.1. Описание на процеса - проведени срещи, семинари, конференции, обучения и обществени обсъждания):	3
2.2. Групи/сектори заинтересовани лица, участвали в разработване на стратегията:	5
3. Описание на ситуацията в района към момента на кандидатстване:	5
3.1. Анализ на нуждите и потенциала за развитие на територията:	5
3.2. Идентифицирани групи от заинтересовани лица на територията на МИГ:	8
3.3. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите:	9
3.4. Потребности на уязвимите и малцинствени групи, при наличие на такива:	14
4. Цели на стратегията:	15
4.1. Цели на стратегията и приоритети за развитие на територията:	15
4.2. Специфични цели:	17
4.3. Връзка между стратегията за ВОМР с характеристиките на конкретната територия, разработени въз основа на местните потребности и потенциал, в съответствие с политиките на национално, регионално и местно ниво, включително и с политиките по десегрегация и деинституционализация:	20
4.4. Описание на иновативните характеристики на стратегията:	21
4.5. Йерархията на целите - включително цели за крайните продукти или резултатите:	22
5. Описание на мерките:	24
6. Финансов план:	46
6.1. Индикативно разпределение на средствата по програми/фондове и по мерки:	46
6.2. Финансова обосновка на бюджета и разпределението на средствата по програми и по мерки:	47
7. План за действие, показващ как целите са превърнати в действия:	48
8. Описание на уредбата за управлението и мониторинга на стратегията, която показва капацитета на инициативна група да изпълни стратегията, и описание на специфичната уредба относно оценката:	50
8.1. Организационна структура на МИГ:	50
8.2. Управление на МИГ:	51
8.3. Капацитет на местната инициативна група да изпълни стратегията за ВОМР:	56
8.4. Описание на системата за мониторинг и оценка:	57
9. Индикатори за мониторинг и оценка:	60
9.1. Индикатори за цялостното прилагане на стратегията за ВОМР, включително брой създадени работни места:	Error! Bookmark not defined.
9.2. Индикатори по мерки:	Error! Bookmark not defined.
10. Съответствие с хоризонталните политики на ЕС:	66
10.1. Равенство между половете и липса на дискриминация:	66
10.2. Устойчиво развитие (защита на околната среда):	67
10.3. Насърчаване на заетостта и конкурентоспособността:	68
10.4. Съответствие с програмите на Структурните фондове:	69

СТРАТЕГИЯ ЗА ВОМР

(ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ)

шрифт Times New Roman 12, междуредие 1,15

1. Описание на МИГ:

(не повече от 3 страници)

1.1. Данни за общини и населени места, които попадат в територията на МИГ:

- списък на общините, обхванати от МИГ;

Община Елена
Община Златарица

- списък на населените места, обхванати от МИГ;

○ *Община Елена (124 населени места):*
гр.Елена, с.Аплаци, с.Багалевци, с.Бадевци, с.Баевци, с.Баждари, с.Балуци, с.Беброво, с.Бейковци, с.Берковци, с.Блъсковци, с.Богданско, с.Бойковци, с.Босевци, с.Брезово, с.Бръчковци, с.Буйновци, с.Бялковци, с.Валето, с.Велковци, с.Велювци, с.Веселина, с.Високовци, с.Вълчовци, с.Вълчовци, с.Вързилковци, с.Габрака, с.Ганев дол, с.Глоговец, с.Големани, с.Горни край, с.Горни Танчевци, с.Горска, с.Граматици, с.Гърдевци, с.Давери, с.Дайновци, с.Дебели рът, с.Добревци, с.Долни Марян, с.Долни Танчевци, с.Донковци, с.Драгановци, с.Драганосковци, с.Драгийци, с.Драгневци, с.Дрента, с.Дуковци, с.Дърлевци, с.Зеленик, с.Иванивановци, с.Игнатовци, с.Илаков рът, с.Илиювци, с.Каменари, с.Кантари, с.Караиванци, с.Карандили, с.Киревци, с.Кожлювци, с.Козя река, с.Колари, с.Константин, с.Косевци, с.Костел, с.Котуци, с.Крилювци, с.Крумчевци, с.Лазарци, с.Лесиче, с.Майско, с.Марафелци, с.Мариновци, с.Марян, с.Махалници, с.Мийковци, с.Миневци, с.Мирчовци, с.Мъртвината, с.Недялковци, с.Нешевци, с.Николовци, с.Николчовци, с.Ничовци, с.Нюшковци, с.Палици, с.Папратлива, с.Пейковци, с.Петковци, с.Попрусевци, с.Попска, с.Радовци, с.Райновци, с.Ралиновци, с.Раювци, с.Ребревци, с.Руховци, с.Светославци, с.Средни колиби, с.Стойчевци, с.Стойановци, с.Султани, с.Събковци, с.Титевци, с.Тодювци, с.Томбето, с.Топузи, с.Трънковци, с.Тумбевци, с.Тънки рът, с.Търкашени, с.Угорялковци, с.Харваловци, с.Христовци, с.Хъневци, с.Цвеклювци, с.Чавдарци, с.Чакали, с.Червенковци, с.Черни дял, с.Шиливери, с.Шилковци, с.Шубеци, с.Яковци

○ *Община Златарица (24 населени места):*
гр.Златарица, с.Горна Хаджийска, с.Горско ново село, с.Горско Писарево, с.Дедина, с.Дединци, с.Делова махала, с.Долно Шивачево, с.Дуровци, с.Дълги припек, с.Калайджии, с.Новогорци, с.Овощна, с.Равново, с.Разсоха, с.Резач, с.Рекичка, с.Родина, с.Росно, с.Сливовица, с.Средно село, с.Чешма, с.Чистово, с.Чуката

- брой жители на

12839 жители на територията на МИГ, от които:
● 8988 жители на община Елена

територии
те
обхватани
от МИГ;

- 3851 жители на община Златарица

1.2. Карта на територията:

2. Описание на процеса на участие на общността в разработване на стратегията:

(не повече от 2 страници)

2.1. Описание на процеса - проведени срещи, семинари, конференции, обучения и обществени обсъждания):

Процесът за разработване на стратегия за ВОМР на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ започна през декември 2015 г. МИГ започна своята дейност с информационна кампания за запознаване на обществеността с подхода на ВОМР. През този период бяха привлечени представители на общините, бизнеса и неправителствения сектор и започна изграждането на капацитет чрез организирането на информационни събития, обучения, и работни групи за обсъждане на проблемите и потенциала за развитие.

На територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ се проведеха 17 събития, групирани и описани по следния начин:

- Проведени срещи, семинари, конференции	11 бр.
- Проведени обучения за екипа на МИГ и за местни лидери, свързани с разработването на стратегията за ВОМР	3 бр.
- Проведени обществени обсъждания	3 бр.

1.1. Подготовка и провеждане на информационни кампании

- 9.02.2016 г., с. Константин, общ. Елена

- 9.02.2016 г., с. Горско ново село, общ. Златарица

На информационните кампании бе представена информация за подхода ВОМР, както и такава за подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ на ПРСР 2014-2020.

1.3. Информационни срещи/семинари

- 10.02.2016 г., гр. Златарица

- 10.02.2016 г., гр. Елена

На 10.02.2016 г., се проведеха информационни срещи/семинари. Основните теми, които бяха разгледани на срещите са: „Принципи и ползи от прилагането на подхода ВОМР“, „Финансиране и координация на ВОМР“, „Изисквания към МИГ.

1.4. Информационна конференция

- 30.03.2016 г., гр. Златарица

- 10.03.2016 г., гр. Елена

На 10.03.2016 г., и 30.03.2016 г., бяха проведени информационни конференции, на които бяха представени възможностите, които „Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020“ предоставя на местните общности за финансиране на стратегия за ВОМР.

2.1. Обучение на екипа на МИГ, вкл. Представители на партньори

- 26-27.04.2016 г., гр. Елена

На 26-27.04.2016 г., в град Елена се проведе двудневно обучение на екипа на МИГ, вкл. представители на партньори.

2.2. Обучение на местни лидери

- 29.03. 2016 г., гр. Елена

- 29.03.2016 г., гр. Златарица

На 29.03.2016 г., в гр. Елена и гр. Златарица се проведеха обучения на местни лидери. Обучението бе насочено към съчетаване на теоретичната и практическата част.

4.1. Работна среща свързана с консултиране за подготовка на стратегията

- 9.02.2016 г., гр. Златарица

- 9.02.2016 г., гр. Елена

На 9.02.2016 г. се проведеха работни срещи, свързани с консултиране за подготовка на стратегията за ВОМР. Основните теми на работните срещи бяха насочени към „Представяне на изискванията към стратегията за ВОМР в новия програмен период”

4.3. Информационни срещи свързани с консултиране с местната общност

- 12.04.2016 г., гр. Елена

- 12.04.2016 г., гр. Златарица

На 12.04.2016 г., се проведеха информационни срещи. Пред заинтересованите страни на общността бе представена рамката на стратегията за ВОМР на територията.

- 13.04.2016г., гр. Елена

На 13.04.2016 г., в сградата на община Елена се проведе финална информационна среща. Пред заинтересованите страни на общността бе представена окончателната рамката на стратегията за ВОМР на територията.

4.4. Обществено обсъждане

- 12.04.2016 г., гр. Елена

- 12.04.2016 г., гр. Златарица

На 12.04.2016 г., се проведеха обществени обсъждания на разработената стратегия за ВОМР. Основните акценти в обсъждането бяха насочени към: Представяне на стратегическата рамка за ВОМР на територията и включените в стратегията мерки; Представяне на финансовите параметри на стратегията и критериите за избор на проекти;

-27.05.2016 г., град Елена

Цялостно представяне на стратегията за ВОМР

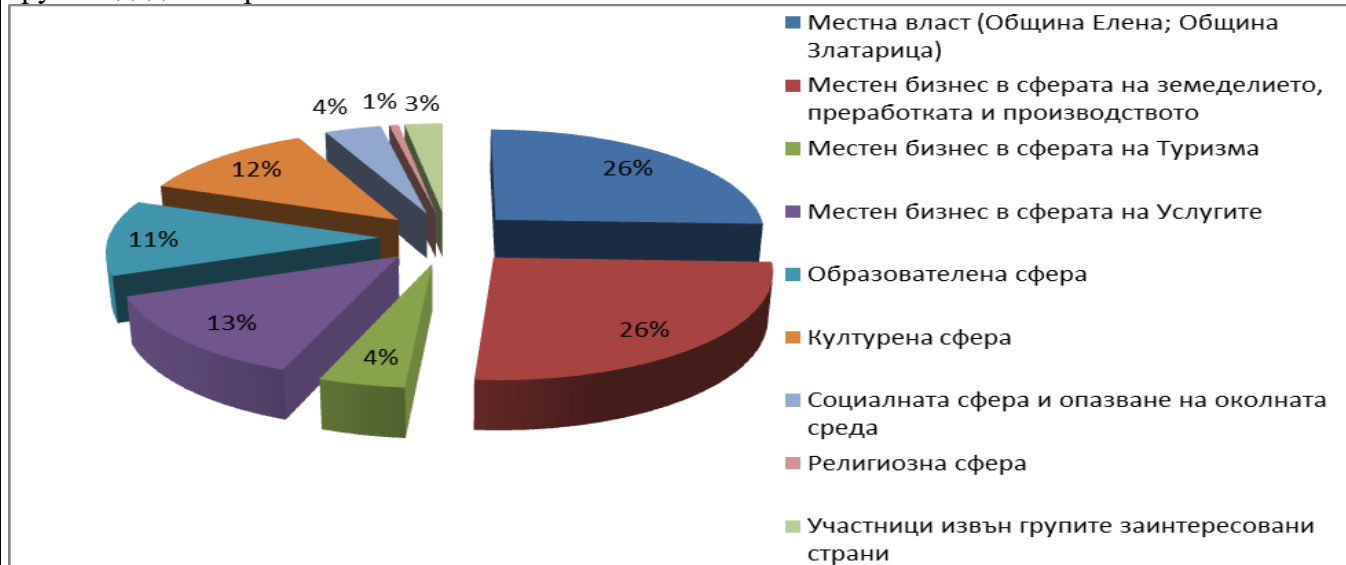
Общото събрание на „МИГ общини Елена и Златарица“ прие стратегията за ВОМР на 27 май 2016 г. Подробният списък, който включва разпределение на участниците в събитията е даден в приложение.

2.2. Групи/сектори заинтересовани лица, участвали в разработване на стратегията:

Броят на участвалите в разработването на Стратегията за ВОМР на „МИГ общини Елена и Златарица“ е 426 души. От тях „Уникални“ са 156 души. Анализът показва, че 100% от идентифицираните групи заинтересовани страни са участвали в разработването на стратегията за ВОМР. Едва 3% от участниците са представители на група извън дефинираните. От групите заинтересовани страни, с най-висок процент са представителите на местната власт (община Елена и община Златарица) и представителите на местния бизнес в сферата на земеделието, преработката и производството – 26%. Предвид спецификата на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ високият процент представители на двете групи е обоснован. На следващо място с 13% се нареждат представителите на местния бизнес в сферата на услугите, представителите на културната и образователната сфера съответно с 12% и 11%. С най-малък процент са представителите на религиозната сфера – 1%, следвани от представителите на местен бизнес в сферата на туризма и образователна сфера – 4%.

За целите на анализа са изведени и анализирани заинтересованите лица участвали в разработване на стратегията по сектори. С най-висок дял – 43% са представителите на стопански сектор, следвани от нестопански сектор – 31% и публичен сектор – 26%

Подробният списък, който включва разпределение на участниците по сектори и заинтересовани групи е даден в приложение.

3. Описание на ситуацията в района към момента на кандидатстване:

(не повече от 10 страници)

3.1. Анализ на нуждите и потенциала за развитие на територията:

Основни проблеми и нужди на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“

В териториалния обхват на „МИГ общини Елена и Златарица“, са включени две административно-териториални единици – общини Елена и Златарица, част от област Велико

Търново. Съгласно Закона за регионалното развитие област Велико Търново, респективно територията на „МИГ общини Елена и Златарица“, се включва към Северния Централен район ниво NUTS 2. Площта на територията обхваща 904,066 км², което представлява 6,2% от територията на Северен Централен район и 0,8% от територията на Република България. Община Елена обхваща 671,390 км² или 74% от територията, а община Златарица – 232,676 км² или 26% от територията.

Територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ разполага с гъстата мрежа от малки населени места, което обуславя високи разходи за комунални услуги. За справяне с неблагоприятната ситуация е необходимо:

- Осигуряване на допълнителни средства за комунални дейности.

По цялата територия на „МИГ общини Елена и Златарица“, се наблюдава неблагоприятна демографска тенденция, изразена в намаляване на населението, застаряване на населението, увеличаване на броя жители над 65-годишна възраст, обезлюдяване на значителен брой населени места. Естественят прираст е с отрицателни стойности, които са над средните за страната. Всички демографски показатели на територията са с по-неблагоприятни стойности от средните за област Велико Търново и страната.

- Необходимо е създаването и реализирането на политики, които ще забавят във времето неблагоприятните демографски тенденции.
- За справяне с обезлюдяването е необходимо създаването на целогодишна заетост, стимулиращи възнаграждения и възможност за повишаване на работната квалификация.

В аграрния сектор на територията на МИГ, размерът на използваемите (посевните) площи е ограничен. Преобладават частните земеделски стопанства с относително малки парцели земя. Релефните особености не позволяват обособяването на по-големи масиви от обработваеми земи, които да благоприятстват приложението на съвременна агротехника. Средните добиви от декар за зърнените култури в някои части на територията на МИГ са значително по-ниски от тези в равнинните части на област Велико Търново.

Основните предпоставки за развитие на селското стопанство на територията на МИГ, са свързани с:

- Увеличаване на инвестициите в производства с висока добавена стойност;
- Въвеждане на нови култури в земеделието и видове с висока добавена стойност;
- Приоритетно развитие на чувствителни сектори в земеделието – производство на плодове и зеленчуци, етерично маслени и медицински растения
- Приоритетно развитие и отглеждане на биологични продукти;
- Повишаване нивото на механизация в сектора;
- Окръпяване на земеделската земя с цел по-висока продуктивност;
- Извършване на проучвания и закупуване на нови сортове зърнени култури с цел увеличаване продукцията.

Във вторичния сектор (промишлеността) очертаните тенденции в развитието на промишлените отрасли също са засегнати от икономическата криза. Производствените структури са от типа „малки“. Развити са отраслите: металолееене, металообработване, сортиране и пакетиране на отпадъци и отломки от черни и цветни метали. Преработвателните предприятия на територията на МИГ, са малко на брой. Тези които функционират се характеризират с иновационен дефицит и относително слаба предприемаческа нагласа. Текущото състояние на промишлеността се нуждае от редица инвестиции за неговото пълноценно реабилитиране и функциониране. За справяне с негативните тенденции е необходимо:

- Привличането на допълнително инвестиции в сектора;
- Стимулиране създаването на нови преработвателни предприятия;

- Повишаване подготовката на ръководните кадри;
- Внедряване на иновации в предприятията с цел оптимизиране на производствата;
- Разработване на нови по-ефективни маркетингови стратегии;
- Необходимост от бързо проникване на ИКТ във всички предприятия.

Важно място в икономическия профил на МИГ имат няколко отрасли от третичния сектор (нефинансови дейности). Три от тях – „Строителство“, „Транспорт, складиране и пощи“ и „Хотелиерство и ресторантьорство“ („Туризъм“) са с водещи позиции в социално-икономическото развитие като по отделните икономически показатели те участват с относителен дял до 63% от стойностите им за цялата икономика. Основните проблеми, свързани със сектор „Туризъм“ на територията на МИГ, са недостатъчно развита и поддържана материална база на територията на община Златарица, недобро състояние на културно-историческото наследство, неподдържана туристическа инфраструктура за публично ползване, недостатъчен маркетинг на територията като туристическа дестинация. Нуждите за развитието на сектора се откриват в:

- Развитие на алтернативен туризъм, включващ създаването на нови устойчиви продукти;
- Модернизиране на базите за настаняване и заведенията за хранене;
- Използване на финансовите инструменти на ЕС с цел изграждане и подобряване на съществуваща инфраструктура;
- Валоризиране на нематериалното и материално културно наследство;
- Разширяване на инфраструктурата за туризъм и отдих за публично ползване;
- Подобряване туристическия облик на населени места.
- Ефективно и устойчиво използване на туристическия потенциал на горите и развитие на рекреационните дейности в тях.
- Насочване на туризма към рекреация;

Накрая, но не на последно място като проблеми, свързани с развитието на основните отрасли на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ трябва да се отбележат, високото равнище на безработица и ниска икономическа активност на населението, нискоквалифицирана работна ръка, натурализация на доходите, слаба популателна способност на населението, ограничени собствени финансови ресурси за развитие. За справяне с неблагоприятната ситуация е необходимо:

- Повишаване на образованието и квалификацията или придобиване на нова квалификация, връщане на пазара на труда и придобиване/възстановяване на трудови навици;
- Осигуряването на работни места, временна заетост, разкриването на нова алтернативна заетост;
- Осигуряване на мобилни здравни и социални услуги на територията;
- Разработване на програми за обучение и преквалификация;
- Създаване на подходящи условия за алтернативна заетост;
- Използване на финансовите инструменти на ЕС, с цел допълнителни възможности за заетост и обучение.
- Промени в политиките засягащи групата на местно и национално ниво.

Потенциал за развитие на територията на ”МИГ общини Елена и Златарица”.

Географското разположение на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ – обхваща предимно планински и предпланински терени. Горските масиви заемат 54% от територията разполагайки с потенциал за развитие изразен в:

- Наличие на голям горски фонд с горски продукти и ресурси за лов
- Съхранено природно богатство

- Красива и чиста природа
- Благоприятен климат
- Наличие на водни ресурси

Селското стопанство на територията на МИГ е представено от растениевъдство и животновъдство. Земеделските територии заемат 41% от територията, като в тяхната структура преобладават най-вече нивите. Голяма част от земеделските земи са окрупнени, закупени или отдадени под наем и се обработват от земеделски производители. С нарастване на общия размер на използваната земеделска площ (ИЗП) в резултат на активизиране търсенето на земя, усвояването на по-ниско плодородни земи и наличието на стимули за разширяване на стопанствата, се ускорява темпът на концентрация в отрасъла. Потенциала за развитие на територията на МИГ се изразява в:

- Традиции и умения за работа в селското стопанство;
- Наличие на обработваемата земя на територията на МИГ;
- Сравнително равномерно разположение на мрежата от населени места;
- Благоприятен климат за развитие на селско стопанство;
- Наличие на водни ресурси;
- Наличие на различни видове богати на хумус почви.

Преработващата промишленост (ПП) продължава да е водещ структуроопределящ сектор в местната икономика на територията на МИГ. Потенциала за развитие на промишлеността на територията на МИГ е свързано с:

- Близостта на МИГ до транспортни коридори;
- Сравнително добро ниво на гъстотата на техническата инфраструктура;
- Наличие на свободен сграден фонд;
- Близко разположени населени места;
- Наличие на базови материали за нуждите на преработващата промишленост.

На територията на МИГ съществуват богати природни и антропогенни ресурси и фактори за развитие на устойчив „Туризм“ – атрактивни комплекси, планински пространства, обширни гори, реки, язовири, пещери, природни забележителности, недвижими културни ценности и обекти с археологическа стойност. Като потенциал за развитие на туризма могат да се посочат:

- Наличието на популярни местни продукти (Еленски бут, Еленска сливова, Еленски мед, Зеленчукова чорба);
- Наличие на подходящи условия за развитие на алтернативен туризъм;
- Поддържане и съхраняване на културните традиции и институции (читалища)
- Добре развити туристически маршрути, като предпоставка за развитието на планински туризъм в района;
- Богато културно-историческо наследство.

Основен фактор с първостепенна важност и значение, който активно влияе върху развитието на територията е демографската картина и тенденциите в развитието на човешкия капитал. Трайна и отчетлива е тенденцията на намаляване на населението на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“. Предвид необратимите процеси на намаляване на населението е необходимо да се създадат предпоставки за забавянето им във времето. Те могат да се реализират основно чрез икономическо и социално развитие на територията.

3.2. Идентифицирани групи от заинтересовани лица на територията на МИГ:

Като „заинтересовани страни“ в даден процес се дефинират организации, структури или личности, чиито интереси са засегнати от извършването на определени действия. Разглеждайки

процеса на разработване на стратегия за ВОМР, с която „МИГ общини Елена и Златарица” ще кандидатства пред Министерство на земеделието и храните за одобрение, заинтересована страна е всяко лице или група, които могат да допринесат с ресурси или да бъдат засегнати от реализацията на стратегия за ВОМР. На база извършено „Проучване и идентифициране на основните заинтересовани страни на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“, проведени срещи с ръководители на местната власт, местни лидери, представители на бизнеса и активни граждани през март 2016 г., бе постигната следната формулировка на заинтересованите страни на територията на „МИГ общини Елена и Златарица”.

Групи Заинтересовани страни	Съставени от
1. Местна власт (Община Елена; Община Златарица)	Общински съвет Общинска администрация Кметове на населени места Кметски наместници
2. Местен бизнес в сферата на земеделието, преработката и производството	Земеделски стопани в областите Животновъдство, Растениевъдство, предприятия преработващи земеделски продукти
3. Местен бизнес в сферата на Туризма	Група на собствениците на туристически обекти – хотели, къщи за гости, ресторанти и места за хранене, туристически атракции и дейности, съпътстващи туризма; Съюз на хотелиерите и ресторантьорите, защитаващ интересите на собствениците на туристически обекти.
4. Местен бизнес в сферата на Услугите	Група на местния бизнес от сферата на услугите – магазини, сервизи, салони
5. Образователна сфера	Училищни настоятелства, доброволци
6. Културна сфера	Читалищни настоятелства, групи и състави, самодейци
7. Социалната сфера и опазване на околната среда	НПО в социалната сфера и опазване на ОС – сдружения, фондации, доброволци
8. Религиозна сфера	Настоятелства на религиозни храмове на територията – църковни и джамийски

3.3. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите:

SWOT-анализът като качествен аналитичен и прогностичен метод дефинира действието на вътрешните и външните фактори за развитие и възможностите за избор на подходяща стратегия за постигане на целите на развитието.

Изготвянето на SWOT анализа за икономическото развитие на територията на „МИГ общини Елена и Златарица”, бе извършено с участието на всички заинтересовани страни. Резултатите от процеса, основан на гражданско участие е както следва:

Силни страни	оценка	Слаби страни	оценка
Богато културно-историческо наследство;	7	Неблагоприятна демографска картина;	9
Наличие на голям горски фонд с горски продукти и ресурси за лов;	6	Разпокъсаност и ниска продуктивност на земеделските земи;	7
Близост до транспортни коридори;	5	Гъста мрежа от малки населени места, обуславяща високи разходи за комунално обслужване;	7
Съхранено природно богатство;	6	Относително слаба предприемаческа нагласа;	7
Популярни местни продукти (Еленски бут, Еленска сливова, Еленски мед)	8	Ниска култура на сдружаване за реализация на стопански и граждански инициативи;	7
Добре развити туристически маршрути, които са предпоставка за развитие на планински туризъм в района;	6	Недоизградената канализационна мрежа и ПСОВ. Липса на канализационна мрежа в селата;	6
Сравнително добро ниво на гъстотата на техническата инфраструктура;	6	Малко на брой действащи преработвателни предприятия;	7
Поддържане и съхраняване на културни традиции и институции (читалища);	7	Недостатъчен маркетинг на територията като туристическа дестинация	7
Красива и чиста природа;	6	Слабо популярни и недобре развити интегрирани туристически продукти;	7
Благоприятен климат;	6	Недобро състояние на културно-историческото наследство. Недостатъчни ресурси за поддържането на културните активи на територията;	7
Традиции и умения в селското стопанство;	6	Високо равнище на безработица и ниска икономическа активност;	7
Условия за развитие на алтернативен туризъм;	7	Задълбочаващо се различие между гр. Елена и съставните населени места в територията;	8
Наличие на свободен частен сграден фонд;	6	Иновационен дефицит;	7
Етническа толерантност;	6	Ниска гражданска активност	6
Наличие на водни ресурси;	6	Лоша и недоизградена публична инфраструктура;	7

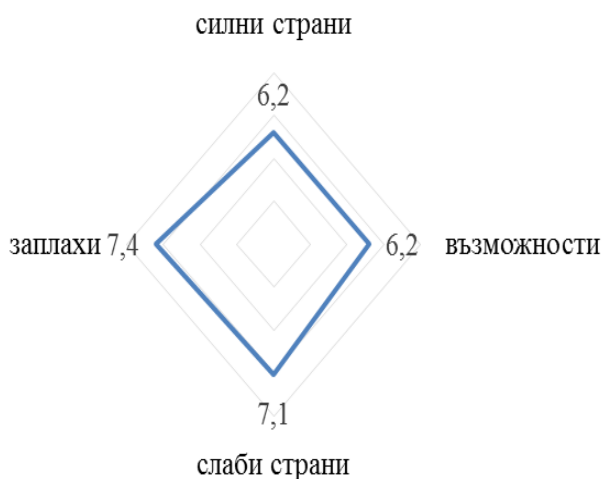
Голям относителен дял на обработваемата земя;	6	Нискоквалифицирана работна ръка;	6
Сравнително равномерно разположение на мрежата от населени места върху територията;	6	Недостатъчно развита материална база за развлечения;	7
		Натурализация на доходите, слаба покупателна способност на населението;	7
		Недостатъчен капацитет за усвояване на външен финансов ресурс;	8
		Ограничени собствени финансови ресурси за развитие;	7
		Неподдържана туристическа инфраструктура за публично ползване - пътеки	8
Силни страни - обща оценка:	6,2	Слаби страни - обща оценка:	7,1

Възможности	оценка	Заплахи	оценка
Увеличаване на инвестициите в производства с висока добавена стойност	6	Продължаващ ефект на глобалната финансова и икономическа криза, особено нарастване на цените на храните (поради климатичните промени и цените на горива) и ефект върху бедността;	8
Бързо проникване на ИКТ във всички сектори на икономиката;	7	Задълбочаване на негативните демографски процеси и емиграцията като предизвикателство пред местното развитие;	8
Новата политика в областта на земеделието за насърчаване на малките земеделски стопанства;	6	Забавяне на реалното въвеждане на електронното управление;	6
Подобряване на мрежата за ширококолов интернет, подобряване на достъпа до интернет базирани услуги и електронно управление на публични услуги, включително свързани със социални, здравни и икономически услуги;	6	Обезлюдяване на големи части от територията на МИГ;	7

Интерес към страната като туристическа дестинация за алтернативни форми на туризъм;	6	Рискове, причинени от промените в климата, вкл. от високи щети при природни бедствия и аварии;	7
Възможност за въвеждане на нови култури в земеделието и видове с висока добавена стойност;	6	Висок дял на сивата икономика и засилването на централизацията;	8
Нарастване на потребителско търсене на хранителни продукти с гарантирано качество и произход както и биологични продукти.	6	Засилване на бюрократични процедури и тежки административни изисквания за правене на бизнес, вкл. безвъзмездна финансова помощ от ЕСИФ.	7
Използване на финансовите инструменти на ЕС: Структурни фондове и Кохезионен фонд с цел изграждане и подобряване на съществуваща инфраструктура;	6	Голяма зависимост на общините от централното бюджетно финансиране;	8
Решаване на определени проблеми на принципа на регионалното сътрудничество;	6	Неизпълнението на национални и регионални инфраструктурни инвестиционни проекти, важни за развитието на територията;	7
Създаване на подходящи условия за алтернативна заетост;	6	Апатия и принижено гражданско съзнание;	8
Политика на социално партньорство с НПО;	7		
Разработване на програми за обучение и преквалификация;	6		
Увеличаване на инвестициите в производства с висока добавена стойност	6		
Възможности - обща оценка:	6,2	Заплахи - обща оценка:	7,4

В разглеждания период резултатът от анализа на силните и слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT) за развитието на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ се характеризира със следните оценки: **силни страни (6.2), слаби страни (7.1), възможности (6.2)**, а величината на **заплахите е (7.4)**. Изводите при квантифицираният SWOT анализ се изчисляват на база на броя и тежестта на елементите на силните и слабите страни, възможностите и заплахите. В случая имаме по-голяма тежест на слабите страни и на заплахите. Това означава, че е необходимо формулирането и изпълнението на **защитна стратегия**. Това означава, че стратегията трябва да се основава на съществуващите елементи, да не се насочва към нови области и да е с ограничена диверсификация, т.е. необходимо е да се фокусира върху обозрим брой проекти, чието изпълнение е сигурно.

МИГ общини Елена и Златарица

Квантифициран SWOT анализ

На основа на изброените предпоставки, можем да позиционираме стратегията на засилването на следните силни страни: богато културно-историческо наследство; наличие на голям горски фонд с горски продукти и ресурси за лов; популярни местни продукти (Еленски бут, Еленска сливова, Еленски мед, Зеленчукова чорба); добре развити туристически маршрути, които са предпоставка за развитие на планински туризъм в района; поддържане и

съхраняване на културни традиции и институции (читалища); традиции и умения в селското стопанство; условия за развитие на алтернативен туризъм; сравнително равномерно разположение на мрежата от населени места върху територията.

Слабите страни, които трябва да бъдат оздравени са свързани с: неблагоприятна демографска картина; разпокъсаност и ниска продуктивност на земеделските земи; относително слаба предприемаческа нагласа; ниска култура на сдружаване за реализация на стопански и граждански инициативи; малко на брой действащи преработвателни предприятия; недостатъчен маркетинг на територията като туристическа дестинация; слабо популярни и недобре развити интегрирани туристически продукти; недобро състояние на културно-историческото наследство; недостатъчни ресурси за поддържането на културните активи на територията; високо равнище на безработица и ниска икономическа активност; задълбочаващо се различие между гр. Елена и съставните населени места в територията; лоша и недоизградена публична инфраструктура; недостатъчно развита материална база за развлечения; неподдържана туристическа инфраструктура за публично ползване – пътеки.

Следните възможности трябва да бъдат използвани: увеличаване на инвестициите в производства с висока добавена стойност; новата политика в областта на земеделието за насърчаване на малките земеделски стопанства; интерес към страната като туристическа дестинация за алтернативни форми на туризъм; нарастване на потребителско търсене на хранителни продукти с гарантирано качество и произход както и биологични продукти; използване на финансовите инструменти на ЕС с цел изграждане и подобряване на съществуваща инфраструктура; създаване на подходящи условия за алтернативна заетост; увеличаване на инвестициите в производства с висока добавена стойност.

Необходимо е стратегията да е насочена към намаляване или ограничаване на следните заплахи: задълбочаване на негативните демографски процеси и емиграцията като предизвикателство пред местното развитие; обезлюдяване на големи части от територията на МИГ; рискове, причинени от промените в климата, вкл. от високи щети при природни бедствия и аварии; засилване на бюрократични процедури и тежки административни изисквания за правене на бизнес, вкл. безвъзмездна финансова помощ от ЕСИФ; неизпълнението на национални и регионални инфраструктурни инвестиционни проекти, важни за развитието на територията; апатия и принижено гражданско съзнание.

3.4. Потребности на уязвимите и малцинствени групи, при наличие на такива:

„Уязвими и малцинствени групи“ в обществото (общността) дефинираме като групи, за които риск от бедност и социално изключване са по-високи от средното за общностите. Уязвимите (маргинализирани) групи се намират в граничното поле на общността, имат незадоволителен достъп до здравни и социални услуги и образование, широко разпространена е бедността сред членовете ѝ, които са в огромна степен в невъзможност за социално приобщаване и просперитет.

Често едно лице може да принадлежи едновременно към две или повече от изброените групи (например самотна майка от ромски произход, хронично болен дълготрайно безработен) и това умножава проблемите му/й. След серия от публични обсъждания със заинтересованите страни на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“, се откриха следните уязвими и малцинствени групи:

Уязвими групи – „Възрастни хора в пенсионна възраст“

Групата на възрастните хора на територията на МИГ е значима. Това се дължи на тенденцията към застаряване на населението на територията на България. В много голяма степен в групата попадат хора с увреждания, самотни хора и със специфични нужди. Техните нужди са свързани с:

- Предлагане на повече здравни услуги на място;
- Създаване на повече и по-добри социални услуги за възрастни;
- Решаване на проблемите извън здравния сектор;
- Необходимо е да се подобрят като цяло здравните и социалните услуги на територията за да се подобри социалното и икономическото състояние на възрастните хора
- Необходимо е да се направят клубове в читалищата по селата – да се ремонтират отделни помещения, да се обособят места където хората да се събират и социализират.

Малцинствени групи – „Роми“

Техните нужди основно са свързани с образование, квалификация, здравни услуги, и наличие на работни места. Решението на тези потребности ще се търси извън стратегия за ВОМР, чрез проекти на общината.

Целта на подкрепата за уязвимите и малцинствени групи е да доведе до по-високо качество на техния живот, което означава независимост и реално участие в социалния живот. Тази цел може да бъде постигната при прилагане на интегриран подход, който включва от една страна предоставянето на социални помощи и подкрепа наред с осигуряването на достъпна среда, от друга – осъществяване на междусекторен подход, който обединява ресурсите на публичните сектори образование и социален и от трета – координация на всички нива между институциите, ангажирани в провеждането на публични политики.

4. Цели на стратегията:

(не повече от 10 страници)

4.1. Цели на стратегията и приоритети за развитие на територията:

Основните цели и приоритети (стратегическа рамка) на стратегия за ВОМР на „МИГ общини Елена и Златарица“, са изведени на базата на резултатите от извършения социално - икономически анализ, изложените по-горе силни и слаби страни и прогнозираните влияния на външните фактори – възможности и заплахи за територията. При формулирането на целите са отчетни и идентифицираните потребности на основните групи заинтересовани страни, съобразявайки се с наличните финансови ресурси, с които може да се обезпечи изпълнението на мерките.

Основният проблем на територията е свързан с неблагоприятна демографска картина, изразяващ се в дефицит на човешки ресурси, малко на брой действащи преработвателни предприятия, недостатъчен маркетинг на територията като туристическа дестинация, слабо популярни и недобре развити интегрирани туристически продукти. За решаването на тези потребности е необходимо да бъдат реализирани по мащабни мерки, което е във възможностите на общините на територията, които могат да бъдат финансирани от ОПРЧР и ОПНОИР на национално ниво. Такива мерки са свързани с подобряване на качеството на работната сила, осигуряването на заетост и социални нужди на уязвими групи и други в сферата на образованието, които могат да бъдат финансирани от ЕСФ, посредством двете оперативни програми. В този контекст по-реалистична за територията е стратегия, която е финансирана само от ЕЗФРСР.

Целите на стратегията са насочени към постигане на визия, изразяваща бъдещото желано състояние, постигнато на основата на съхранена идентичност на територията и оползотворяване на наличния потенциал. Визията е изведена от изготвените анализи, в т.ч. и SWOT анализа на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“. На основата на широко обсъждане с всички заинтересовани страни на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“, бе приета следната визия: *„МИГ общини Елена и Златарица” - предпочитана дестинация за туризъм на основата на съхранено природно и културно-историческо наследство, територия с развито селско стопанство“.*

Избраната визия е основа за формулиране на конкретни цели и мерки за постигането на желаното състояние в средносрочен план. За постигане на заложената визия, стратегията за ВОМР, ще получи подкрепа от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) чрез ПРСР 2014-2020 г. Като първо ниво на конкретизация на визията се явяват Стратегическа Цел 1 и Цел 2.

- **Стратегическа Цел 1. Икономическо оживяване на територията на „МИГ общини Елена и Златарица”**
- **Стратегическа Цел 2. Повишаване качеството на средата за живот и бизнес**

Цел 1. Икономическо оживяване на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ ще бъде постигната чрез инвестиции насочени, към стопански сектори, които имат потенциал за развитие и растеж, като се оказва подкрепа за разнообразяване на предлагане (в сектора на туризма и услугите), повишаване на конкурентоспособността (дребни производства и услуги).

Цел 2. Повишаване качеството на средата за живот и бизнес ще се постига чрез подкрепа за разширяване и подобряване на публична инфраструктура, която да повиши привлекателността на средата за обитаване и подобри достъпа до отделни услуги. Това от своя страна цели да насърчи задържането на населението на територията и направи по-приветлив облик на

населените места с туристически потенциал за живот и създаване на бизнес.

Визията и целите на стратегията за ВОМР се декомпозират в приоритети. Приоритетът показва развитието на конкретна област на действие, която има положителен принос върху постигането на целите. Следните приоритети са предвидени за постигането на целите:

Приоритет 1: Подкрепа за местното предприемачество

Приоритет 1 е ключов за осигуряване растежа на местната икономика. Той ще адресира своята подкрепа към следните нужди.

- подобряване конкурентоспособността на местните предприятия;
- насърчаване на заетостта и разкриване на работни места и запазването на вече съществуващите такива;
- намаляване на сезонните колебания в заетостта;
- повишаване производителността на труда във фирмите;
- технологична модернизация и подмяна на остаряло оборудване на фирмите;
- създаване на социални услуги за възрастни хора и хора с увреждания.

Растежът на местната икономика се основава на предприятия основно в сектора на услугите и производството. В тази връзка са планирани мерки и проекти, насочени към обновление и усъвършенстване на технологиите и модернизирването на съществуващите такива.

Приоритет 2: Разнообразяване на туристическото предлагане

Приоритет 2 се фокусира върху туризма, като важна икономическа дейност, която е съществен фактор за опазването и устойчивото използване на културно-историческото и природното наследство на територията на „МИГ общини Елена и Златарица”. Приоритетите свързани с туристическото предлагане са насочени към;

- удължаване на престоя на туристите;
- създаване на нови туристически продукти;
- увеличаване на доходите на заетите в туризма;
- подобряване на достъпа до туристически обекти;
- изграждане/експониране на нови туристически обекти и допълнителни атракции;
- подобряване на маркетинга и разпознаемостта на територията;

Приоритет 3: Развитие на селското стопанство и преработващата промишленост

Приоритет номер 3 е насочен към земеделският сектор, чиято преориентация към биологично производство, съчетана с модернизация в рамките на допустимите параметри трябва да осигури суровина за преработващата промишленост и екологично чисти местни продукти, които да се експортират посредством туристите посещаващи територията и като резултат да се осигури повече добавена стойност на територията на „МИГ общини Елена и Златарица”. Приоритет 3 адресира подкрепата си към създаването на къси вериги между земеделските стопанства и предприятията преработващи земеделска продукция.

Приоритет 4: Доизграждане на публичната инфраструктура

Приоритет 4 се фокусира върху публичната инфраструктура на територията на „МИГ общини Елена и Златарица” и по-конкретно върху нейната рехабилитация или нейното доизграждане. Дейностите по приоритета са насочени към:

- благоустрояване на зони за отдих и публично туристическо ползване;
- изграждане на базисна инфраструктура за достъп за хора с увреждания и възрастни хора;
- подобряване състоянието на тротоари и на уличното осветление

Приоритетът ще даде възможност за разширяване на инфраструктурата за туризъм и отдих за публично ползване. Този приоритет е важен, защото осигурява предпоставките за по-добра свързаност и достъпност на територията, правейки територията по-привлекателна за

инвестиции, бизнес и обитаване.

4.2. Специфични цели:

Специфичните цели (СЦ) към всеки приоритет дефинират очаквани и измерими (чрез индикатори) резултати в подобласти на съответния приоритет. Изпълнението на всяка специфична цел се осигурява от конкретни мерки/проекти/дейности. Специфичните цели по приоритети са както следва:

- СЦ 1.1. Подобряване конкурентоспособността на местните микро- предприятия

Специфичната цел ще подпомага инвестициите в сектори, които са от съществено значение за развитието на конкурентоспособността на селските райони. Ще бъдат финансирани проекти, насочени към интегриране на технологии за подобряване на производствения процес, постигане на по-висока производителност, намаляване на производствените разходи и оптимизиране на производствената верига, разработване на маркетингови стратегии за привличане на външни технологични и финансови ресурси. Ще се подпомагат производства с висока добавена стойност и създаването на нови работни места. Постигането на специфичната цел ще се осъществи посредством финансиране на проекти по **мярка 06 „Развитие на стопанства и предприятия“**. В стратегията за ВОМР, мярката ще се прилага посредством **подмярка: 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“** и **подмярка 6.4.2 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“**.

- СЦ 1.2. Подкрепа за производства и услуги, създаващи заетост, включително социални услуги за възрастни хора и хора с увреждания.

Чрез специфичната цел, ще бъдат насърчавани предприятия насочени към производството и създаване на услуги. Приоритетно ще се подпомагат предприятия създаващи работни места и запазването на вече съществуващите такива. Специфичната цел е насочена и към намаляване на сезонните колебания в заетостта, чрез създаване на целогодишна заетост.

С оглед на неблагоприятната възрастова структура на населението ще се насърчават и фирми, които предлагат специфични услуги за възрастни хора, хора с увреждания и други групи в неравностойно положение. Постигането на специфичната цел ще се осъществи чрез **мярка 06 „Развитие на стопанства и предприятия“**. В Стратегията за ВОМР, мярката ще се прилага посредством **подмярка: 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“** и **подмярка 6.4.2 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“**.

- СЦ 2.1. Подкрепа за предлагането на нови туристически продукти и услуги

На територията на МИГ съществуват богати природни и антропогенни ресурси за развитие на устойчив туризъм. Анализът на състоянието на туризма на територията на МИГ, показва че предлагането е сравнително еднообразно и не се отличава съществено от предлагането в съседни територии със сходни туристически ресурси. Това налага да се търсят адекватни и новаторски решения за създаването на нови туристически продукти и услуги, които да разнообразят предлагането и увеличат престоя на туристите на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“. Разнообразяването на предлагането ще бъде цел на всички ангажирани пряко или непряко в туристическия сектор на територията, като ще се подкрепят създаването на допълнителни атракции. Допустимо за финансиране е развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности. Изпълнението на тази цел ще трябва да доведе, както до предлагането на нови продукти, така и

до увеличаване на традиционния туристическия поток, посредством прилагането на **мярка 06 „Развитие на стопанства и предприятия“**. В Стратегията за ВОМР, мярката ще се прилага посредством **подмярка: 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“**. Приоритет ще се дава на проекти водещи към усвояване на местния туристически потенциал и утвърждаващи местната идентичност. С голяма тежест при подбора ще бъдат проектите водещи до създаването на заетост. Специфичната цел ще се постигне и чрез предлагането на тематичната подмярка **6.4.2 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“**. Чрез разширяване на дейностите на земеделските стопанства с неземеделски такива, ще се повиши тяхната устойчивост и подпомогне процеса на реструктурирането им. Подмярката ще спомогне развитието на селски туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги).

За разширяване на туристическото предлагане на територията принос ще има **подмярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура“** и **подмярка 7.6. „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата“**.

– СЦ 2.2. Модернизиране на базата за настаняване и заведенията за хранене.

Въпреки, че инвестициите за изграждане на места за настаняване и хранене са относително големи, все още съществува потребност от тяхното модернизиране/осъвременяване с оглед на високите очаквания на туристите. Съществува потребност от изграждане на малки по размер места за настаняване и хранене в гравитиращи населени места, които да предложат условия за приемливо настаняване и хранене на туристите, които да осигурят възможност за туристическо предлагане, като например на туристически продукти в културно-познавателния, екологичния и селски туризъм. Ще се подпомагат проекти за обновяване или изграждане на места за настаняване, модернизиране на вече създадени такива, закупуване, включително чрез лизинг на нови машини и оборудване, придобиване и създаване на компютърен софтуер и придобиване на патенти, лицензи, авторски права и марки. В Стратегията за ВОМР, проектите за постигане на специфичната цел мярката ще се финансират посредством **подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“**, където е заделена голяма част от финансовия ресурс по стратегията за ВОМР и **подмярка 6.4.2 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“**.

Приоритет ще се дава на проекти водещи към усвояване на местния туристически потенциал и утвърждаващи местната идентичност. С голяма тежест при подбора ще бъдат проектите водещи до създаването на заетост.

– СЦ 2.3. Валоризиране на нематериалното и материално природно и културно наследство за целите на туристическото предлагане

Специфичната цел е насочена към придаване на допълнителна стойност на природното и културно наследство на територията на МИГ, за целите на туристическото предлагане. Особена роля в този процес ще имат неправителствените организации и читалищата на територията. Ще бъдат финансирани проекти свързани с местно занаятчийство (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности), закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване. Ще бъдат финансирани проекти свързани с изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. мобилни такива, вкл. и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства. За постигане на целта ще се използва **подмярка 7.6. „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и**

природното наследство на селата“, която ще се прилага по условията за допустими разходи, бенефициенти и други параметри така, както са посочения в приложимия Регламент, а не с ограниченията заложиени в ПРСР. Стратегията отчита потребността от ремонтване на религиозните храмове и облагородяване на прилежащите им пространства. В тази връзка се предвижда възможност за изпълнението на малки проекти от тяхна страна.

– СЦ 3.1. Модернизация на земеделски стопанства в чувствителни сектори

Специфичната цел е насочена към модернизирането на земеделските стопанства на територията на МИГ. Ще бъдат финансирани проекти, целящи реструктуриране и модернизиране на стопанства в чувствителни сектори със затруднен достъп до пазара и биологично производство чрез модернизиране на физическия капитал, нематериални активи, свързани с организацията и управление на стопанствата, въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии, подобряване на предпазарната подготовка и съхранение на продукцията. Специфичната цел адресира подкрепа към предприятия ангажирани в производство на земеделски продукти. Постигането на специфичната цел ще се осъществи посредством финансиране на проекти по **мярка 04 „Инвестиции в материални активи“**, подмярка 4.1 **"Инвестиции в земеделски стопанства"** и подмярка 4.1.2. **"Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства"**, съгласно условията и ограниченията заложиени в ПРСР за периода 2014 – 2020.

– СЦ 3.2. Подобряване на достъпа на земеделски продукти до пазара чрез подкрепа на предприятия преработващи земеделска продукция

Специфичната цел е насочена към създаването на възможности за преработка и маркетинг на местни селскостопански продукти с цел подобряване на цялостната дейност, икономическата ефективност и конкурентоспособността на предприятия от хранително-преработвателната промишленост. Специфичната цел адресира подкрепа към дейности свързани с:

- изграждане на предприятия за производство и обработка на популярни местни продукти: производство на Еленски бут, Еленска сливова ракия, Еленски мед, Зеленчукова чорба.
- по-добро използване на факторите за производство;
- въвеждане на нови продукти, процеси и технологии, включително къси вериги на доставка;
- подобряване на качеството и безопасността на храните и тяхната проследяемост;
- постигане на съответствие със стандартите на Европейския съюз (ЕС);
- подобряване опазването на околната среда.

Специфичната цел е насочена към по-пълно използване на потенциала от местни ресурси за интегрирано развитие между аграрния сектор и преработващата промишленост. По този начин ще бъде затворен производствения цикъл и ще се увеличи обема на добавена стойност в тези структуроопределящи сектори на местната икономика. Постигането на специфичната цел ще се осъществи посредством финансиране на проекти по **мярка 04 „Инвестиции в материални активи“**, подмярка 4.2. **Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти**, съгласно условията и ограниченията заложиени в ПРСР за периода 2014 – 2020.

– СЦ 4.1. Подобряване облика на населени места

Специфичната цел цели доизграждане, подобряване и разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“. Ще бъдат финансирани проекти свързани със строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари и съоръженията и принадлежностите към тях. Ще се търси максимално въздействие на проектите върху населението, което ще се

възползва от подобрените основни услуги. Проекти въвеждащи иновативни технологии или инвестиции с екологичен ефект ще бъдат предпочитани при равни други условия. Целта ще се постигне посредством интервенции в обхвата на **подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура”**.

– СЦ 4.2. Разширяване на инфраструктурата за туризъм и отдих за публично ползване
Специфичната цел ще бъде насочена към разширяване на инфраструктурата за туризъм и отдих за публично ползване. Ще се финансират проекти за изграждане на нови екопътеки, туристически табели, обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности. Маркирането на съществуващи обекти, популяризирането им и други подходящи тяхното експонирани дейности ще бъдат подкрепени за постигането на целта, която следва да подпомогне изграждането на публична среда благоприятстваща туристическото предлагане и отдиха на населението на територията. Специфичната цел ще бъде постигната посредством интервенции в обхвата на **подмярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура“**, които да доведат до оползотворяване на туристическите ресурси на територията на МИГ. Ще се дава приоритет на проекти, които осигуряват подобряване на околната среда и постигат екологичен ефект и въздействие и същите са около по големите населени места на територията.

4.3. Връзка между стратегията за ВОМР с характеристиките на конкретната територия, разработени въз основа на местните потребности и потенциал, в съответствие с политиките на национално, регионално и местно ниво, включително и с политиките по десеграция и деинституционализация:

Територията на „МИГ общини Елена и Златарица“ е обхваната от предимно хълмисто-плански релеф с надморска височина до 1536 м. Като част от изостанала периферия, територията на МИГ притежава всички онези териториални характеристики, които правят селските територии, обект на специални интервенции. Изведените потребности на територията са огромни и не могат да бъдат задоволени в рамките на стратегия за ВОМР. Изведените местни потребности на територията, описани в т.3.1 показват наличие на съответствие със следните потребности на национално ниво, определени в ПРСР, 2014 – 2020.

Стратегията за ВОМР на „МИГ общини Елена и Златарица” пряко адресира следните потребности на национално ниво, определени в ПРСР, 2014 – 2020:

- Повишаване на конкурентоспособността на стопанства в секторите мляко, месо, плодове и зеленчуци и етерично-маслени и лекарствени средства
- Повишаване на жизнеспособността и устойчивостта на малките земеделски стопанства;
- Подобряване на достъпа до външни финансови средства;
- Ускоряване на модернизацията и технологичното обновление на земеделските стопанства;
- Подобряване условията на отглеждане на животните и повишаване качеството на произвежданите животински продукти;
- Скъсяване веригите на доставки, насърчаване на местните пазари и подобряване на маркетинга на земеделски продукти;
- Подпомагане на земеделието в райони с природни ограничения;
- Увеличаване на дела на биологичното производство;
- Развитие на предприемачеството в селските райони;

- Подобряване на техническата инфраструктура;
- Подобряване на туристическата инфраструктурата;
- Развитие на местния капацитет за устойчиво развитие.

Целите и приоритетите на стратегията на „МИГ общини Елена и Златарица”, напълно съответстват на следните три основни приоритета от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. Тези потребности са в три основни приоритета:

- Подобряване на жизнеспособността на стопанствата и конкурентоспособността на всички видове земеделие във всички региони; насърчаване на новаторски селскостопански технологии и устойчивото управление на горите;
- Насърчаване на добро организиране на хранителната верига, в т.ч. преработката и търговията със селскостопански продукти, хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство;
- Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони.

Целите на политиката за местно развитие, са продължение на изведените цели и приоритети на Регионалният план за развитие на Северен централен район и Областната стратегии за развитие на Велико Търново, които в по-широкият контекст допринасят за: по балансираното развитие на територията; изграждане на базисната инфраструктура в населените места, развитие на производства и услуги водещи до повишаване равнището на заетост и доходите на заетите лица, развитие на туризъм и икономика основана на местния потенциал.

4.4. Описание на иновативните характеристики на стратегията:

Стратегията за ВОМР има за цел да допринесе двете общини на основата на съхранена идентичност да станат предпочитана дестинация за туризъм и бизнес. За постигане на икономическо оживяване на територията и подобряване на публичните услуги са приложени нови подходи, основани на иновативни принципи, които добавят нова икономическа и социална стойност към живота в тези райони. Една от иновативните характеристики на стратегията за ВОМР на „МИГ общини Елена и Златарица“ е включването на нови подходи, методи и средства в състава и с цел реализирането и създаването на нови за територията продукти и услуги, които не са прилагани на територията на местната общност. В допълнение са включени дейности и мерки, които предоставят възможност за нова за територията форма на използване на природните ресурси и културно-историческото наследство. Създадени са критерии за оценка на проектите, свързани с иновативността на проектите. Това от своя страна стимулира конкурентоспособно и устойчиво стопанство, което „постига повече с по-малко“ в хармония с околната среда. То ще помогне за изграждането на конкурентоспособни сектори, които гарантират снабдяването с храни, разнообразието на продукти и производството на територията на МИГ. Дългосрочното предлагане на различни суровини за хранителна и друга употреба, както и по-доброто разпределение на добавената стойност по хранителната верига. Чрез стратегията за ВОМР, ще бъде насърчавано създаването на къси вериги между земеделските стопанства и предприятията преработващи земеделска продукция. Проектите по стратегията ще осигурят подпомагане, на чувствителни сектори в земеделието. В сектора на земеделието и отчасти в неземеделските дейности, стратегията интегрира мерки по Тематичната подпрограма за малките стопанства, опитвайки се да извади на пазара на земеделска продукция, онези стопанства, които са в полето на натуралната размяна. Стратегията за ВОМР се придържа към "интерактивния иновационен модел", който се фокусира върху създаване на партньорства - използване на подходи отдолу нагоре и свързване на земеделските производители, съветници,

изследователи, предприятия и други участници в Оперативните групи. Стратегията за ВОМР насърчава иновативни подходи за сътрудничество между различни участници в селското стопанство, хранителната верига, сектора на горското стопанство и между други участници, които допринасят за постигане на целите и приоритетите на политиката за развитие на селските райони.

4.5. Йерархията на целите - включително цели за крайните продукти или резултатите:

Визията за територията на „МИГ общини Елена и Златарица” ще бъде постигната чрез осъществяване на Стратегическа Цел 1 – Икономическо оживяване на територията на „МИГ общини Елена и Златарица” и Стратегическа Цел 2 – Повишаване качеството на средата на живот.

Визията и главните цели на стратегията за ВОМР се декомпонират в приоритети и специфични цели. Визията ще се постигне чрез изпълнението на 3 мерки и 9 подмерки.

Постигането на специфичните цели ще се осъществи посредством финансиране на проекти по **Мярка 04 – Инвестиции в материални активи** включваща подмерки 4.1 Инвестиции в земеделски стопанства, 4.1.2.Инвестиции в земеделски стопанства по тематична подпрограма за развитие на малки стопанства и 4.2.Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти. **Мярка 06. - Развитие на стопанства и предприятия** включваща подмерки 6.4.1.Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности и 6.4.2.Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства. **Мярка 07 основни услуги и обновяване на селата в селските райони** включваща подмерки 7.2.Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, 7.5.Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура и 7.6.Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и природното наследство на селата.

Йерархията на целите - включително цели за крайните продукти или резултатите е представена в следната графика:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ – 1
 Икономическо оживяване на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ – 2
 Повишаване качеството на средата за живот и бизнес

Приоритет 1
 Подкрепа за местното предприемачество

Приоритет 2
 Разнообразяване на туристическото предлагане

Приоритет 3
 Развитие на селското стопанство и преработващата промишленост

Приоритет 4
 Доизграждане на публичната инфраструктура

СЦ 1.1
 Подобряване конкурентоспособността на местните микро- предприятия

СЦ 2.1
 Подкрепа за предлагането на нови туристически продукти и услуги

СЦ 3.1
 Модернизация на земеделски стопанства в чувствителни сектори

СЦ 4.1
 Подобряване облика на населените места

СЦ 1.2
 Подкрепа за производства и услуги, създаващи заетост, вкл. социални услуги за възрастни хора и хора с увреждания

СЦ 2.2
 Модернизиране на базата за настаняване и заведенията за хранене

СЦ 3.2
 Подобряване на достъпа на земеделски продукти до пазара чрез подкрепа на предприятия преработващи земеделска продукция

СЦ 4.2
 Разширяване на инфраструктурата за туризъм и отдих за публично

Мярка 6.4.1

Мярка 6.4.2

СЦ 2.3
 Валоризиране на нематериалното и материално природно и културно наследство за целите на туристическото предлагане

Мярка 4.1

Мярка 4.1.2

Мярка 4.2

Мярка 7.2

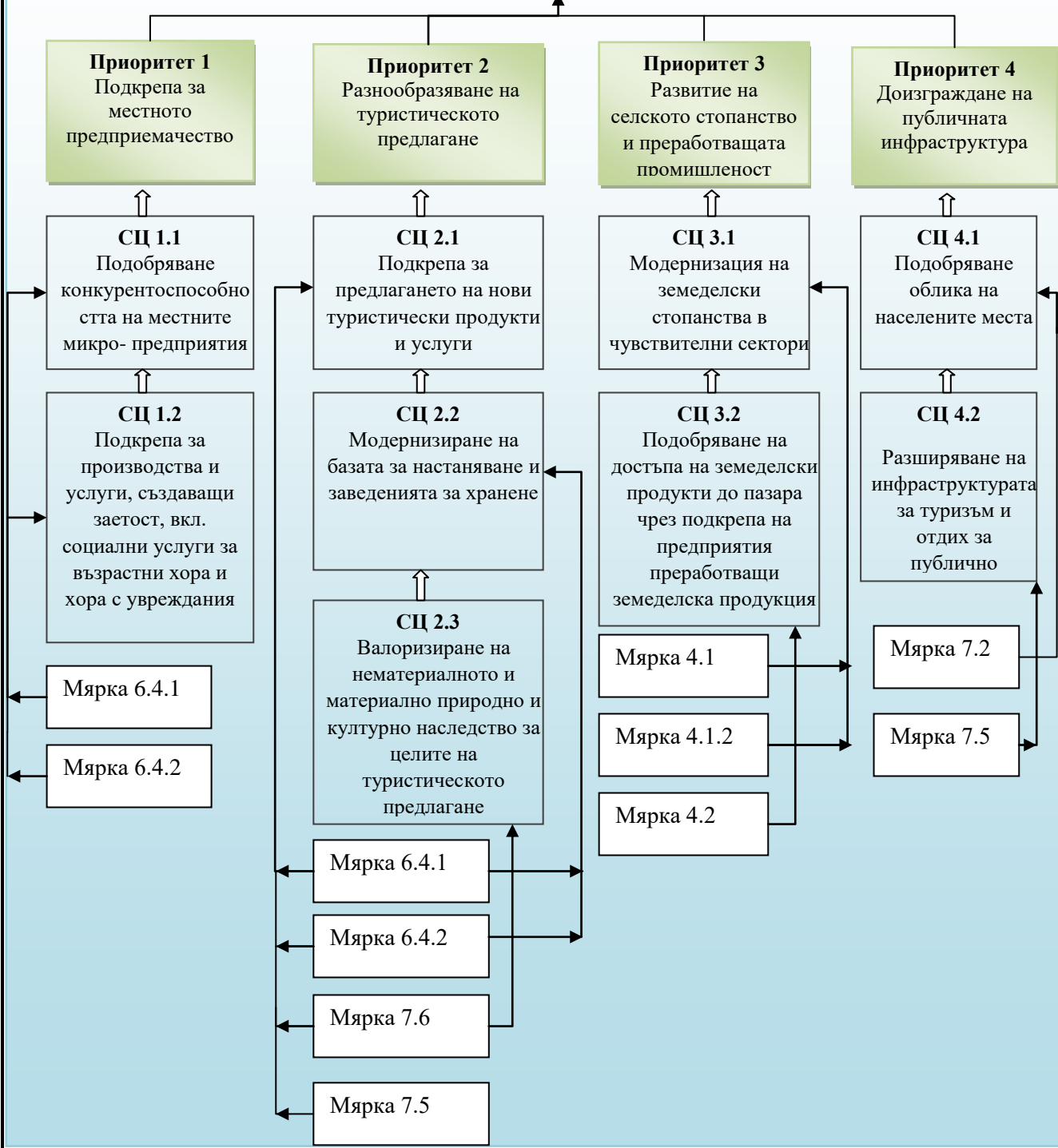
Мярка 7.5

Мярка 6.4.1

Мярка 6.4.2

Мярка 7.6

Мярка 7.5

Очаквани резултати Мярка 4	Очаквани резултати Мярка 6	Очаквани резултати Мярка 7
Проекти, финансирани по мярката – 13 бр.	Проекти, финансирани по мярката – 3 бр	Проекти, финансирани по мярката – 16 бр
Бенефициенти, подпомогнати по мярката – 13 бр.	Общ обем на инвестициите /публичен принос/ - 582 973,00 лв.	Общ обем на инвестициите /публичен принос/ - 1 159 710,00 лв.
Общ обем на инвестициите /публичен принос/ - 1 012 147,00 лв.	Създадени работни места – 5 бр.	Население, което ще се ползва от подобрените услуги – 10 000 души

5. Описание на мерките:

(не повече от 4 страници за всяка мярка)

Мерки и дейности за всеки един от фондовете поотделно:

<p>ПРСР (ЕЗФРСР)</p>	<p>Описание на общите условия, прилагани за повече от една мярка</p> <p>Целите на Стратегията за местно развитие за периода 2014-2020г. на „Местна инициативна група общини Елена и Златарица” се планира да бъдат постигнати с прилагането на 3 мерки. Избраните мерки са инвестиционни и отговарят на условията и изискванията на чл.15 и чл.16 на Наредба №22 от 14.12.2015г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" на мярка 19 "Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г., издадена от Министъра на земеделието и храните. При изпълнение на мерките от стратегия за ВОМР, „МИГ общини Елена и Златарица” се съобразява и прилага изискванията посочени в точка 8.1. „Описание на общите условия, прилагани за повече от една мярка“ на Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. на България, одобрена с Решение за изпълнение на Европейската комисия от 26.05.2015г.</p> <p>Общите условия за прилагане на всички мерки на стратегия за ВОМР на „МИГ общини Елена и Златарица” са свързани с:</p> <ol style="list-style-type: none"> Териториално покритие – проектите и дейностите по всички мерки на стратегия за ВОМР се прилагат на територията на действие на „МИГ общини Елена и Златарица”, която покрива територията в административните граници на общини Елена и Златарица. Потенциалните бенефициенти задължително трябва да имат седалище, съответно постоянен адрес за физическите лица на територията на МИГ. Допустимост на разходите по проектите - допустимите инвестиционни разходи са насочени към изграждане, придобиване или подобрене на недвижима собственост, закупуване на нови машини и оборудване, включително компютърен софтуер, финансиране на лизинг за закупуване на нови машини и оборудване до пазарната стойност на актива, при условие, че ползвателят на финансова помощ е собственик на актива, към датата на подаване на финалното искане за плащане във връзка с актива. Допустими за подпомагане са и общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти,
--------------------------	---

инженери и консултантски услуги, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта. Общите разходи по проекта не могат да надхвърлят 12 % от общия размер на допустимите инвестиционни разходи по проекта. Общите разходи може да са възникнали не по – рано от 01.01.2014 г.

За допустими се смятат само разходите извършени след подаването на заявлението за подпомагане от страна на бенефициента на стратегия за ВОМР, с изключение на общите разходи.

Финансовата помощ по мерките се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи.

3. Недопустими разходи по проектите - стратегия за ВОМР определя като недопустими разходи за инвестиции и дейности посочени в чл. 21 на Наредба № 22, както следва:

-за лихви по дългове; за закупуването на незастроени и застроени земи на стойност над 10 на сто от общите допустими разходи за съответната операция; за данък върху добавената стойност освен невъзстановимия; за обикновена подмяна и поддръжка; за лихви и комисиони, печалба на лизинговата компания, разходи по лихви за рефинансиране, оперативни и застрахователни разходи по лизингов договор; за лизинг освен финансов лизинг, при който получателят на помощта става собственик на съответния актив не по-късно от датата на подаване на заявка за междинно или окончателно плащане за същия актив; за режийни разходи; за застраховки; за закупуване на оборудване втора употреба; извършени преди 1 януари 2014 г.; за принос в натура; за инвестиции в селското стопанство – закупуване на права за производство и плащане, закупуване на животни, закупуване на едногодишни растения и тяхното засаждане; за инвестиция, за която е установено, че ще оказва отрицателно въздействие върху околната среда; извършени преди подаването на заявлението за предоставяне на финансова помощ, независимо дали всички свързани плащания са извършени, с изключение на разходите за предпроектни проучвания, такси, възнаграждение на архитекти, инженери и консултантски услуги, извършени след 1 януари 2014 г.; за строително-монтажни работи и за създаване на трайни насаждения, извършени преди посещение на място от МИГ; заявени за финансиране, когато надвишават определените по реда на чл. 22, ал. 4 от Наредба 22 референтни разходи.

4. Изисквания към проектите свързани с околната среда – за проекти и дейности, които включват инвестиционна подкрепа, задължително се изисква положително решение за оценка за въздействието върху околната среда (ОВОС), освен в случаите, когато такава не се изисква от ЗООС. Проектите, попадащи в територии от Натура 2000, преди одобрението им ще бъдат проверявани за съответствие с разпоредбите на Закона за биологичното разнообразие и съответните подзаконовни нормативни актове за неговото прилагане. По инвестиционните проекти оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС) или решение по оценка на въздействие върху околната среда съгласно ЗООС се извършва от съответните структури на Министерство на околната среда и водите (МОСВ) – РИОСВ на територията, покриващи МИГ. За проекти с инвестиции съответните структури на МОСВ ще извършват и оценка за съвместимостта на

проекта с предмета и целите на опазване на защитените зони, съгласно Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони. "За предотвратяване и минимизиране на възможните негативни ефекти върху ландшафта е необходимо при прилагането на мерки 4, 6, 7, от СВОМР 2014-2020 г. да се изготвят проекти за рекултивация на нарушени терени и залесяване на териториите с подходящи растителни видове, ако има нарушаване на терена."

5. Авансови плащания – бенефициентите на проектите, включващи инвестиционна подкрепа могат да поискат от Разплащателната агенция авансово плащане в размер до 50% от публичната подкрепа. Авансовото плащане за дейности, подпомагани по мярка 7, подмерки 7.2, 7.5 и 7.6. е в размер на до 12% от стойността на одобрената публична помощ по проекта за общи разходи и при наличие на документи от проведената съгласно изискванията на ЗОП процедура за избор на изпълнител/и. Разликата до 50% от стойността на одобрената публична помощ по проекта се изплаща след провеждане на всички процедури и сключване на договор за избор на изпълнител/и по ЗОП. Авансово плащане към бенефициентите се извършва след учредяване на банкова гаранция или друга равностойна гаранция, в размер на 100% от размера на исканото авансово плащане.

Авансови плащания се допускат за мерки на стратегия за ВОМР, както следва:

- Мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ с подмерки 4.1. Инвестиции във физически активи и подмярка 4.2. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти, както и подмерките по тематичната подпрограма за малките стопанства
- Подмярка 6.4. Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности;
- Мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ с подмярка 7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура и подмярка 7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с възстановяване и подобряване на културното и природното наследство;

Общи условия към кандидатите по подмерки 4.1, 4.2. и 6.4 на стратегия за ВОМР. Представяне на бизнес план /БП/, доказващ подобряване на дейността на стопанството/ икономическа жизнеспособност чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности подробно описани в представения БП.

Общи условия към проектите на кандидатите по мерки 7.2, 7.5 и 7.6. на стратегия за ВОМР

Проектите следва да са в съответствие с приоритетите на общинския план за развитие на дадената община за периода 2014-2020г., което се удостоверява с решение на общинския съвет.

М04 — Инвестиции в материални активи

Финансовата помощ по мярката ще се насочи към материални и нематериални инвестиции в земеделските стопанства и предприятията, преработващи и добавящи стойност към земеделски продукти. В Стратегията за ВОМР, мярката

ще се прилага посредством следните подмерки:

4.1. 4.1.2 и 4.2

Подмярка 4.1 "Инвестиции в земеделски стопанства"

1. Описание на целите и обхвата на подмярката

Подмярка 4.1 "Инвестиции в земеделски стопанства" има за цел повишаване конкурентоспособността на земеделието на територията на местната инициативна група чрез: 1. реструктуриране и развитие на наличните материални мощности в стопанствата; 2. насърчаване въвеждането на нови технологии в производството и модернизация на физическия капитал; 3. опазване на компонентите на околната среда; 4. спазване стандартите на Европейския съюз (ЕС) и подобряване на условията в земеделските стопанства; 5. насърчаване на сътрудничеството между земеделските стопани.

Подпомагането по подмярката ще бъде насочено към модернизиране на земеделските стопанства /ЗС/, включително реструктуриране и модернизиране на стопанства в чувствителни сектори със затруднен достъп до пазара и биологично производство чрез модернизиране на физическия капитал, нематериални активи, свързани с организацията и управление на стопанствата, въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии, подобряване на предпазарната подготовка и съхранение на продукцията. По този начин ще се постигне повишаване на производителността на труда, качеството и добавената стойност на продукцията. Въвеждане на нови технологии в производството и модернизация на физическия капитал ще благоприятства за повишаването на производителността на труда в ЗС, включително инвестициите свързани с предотвратяване и намаляване на замърсяването от селското стопанство и прилагането на добри земеделски практики. Чрез подкрепата по мярката ще се търси разширяване стопанствата на младите земеделски производители /ЗП/ с цел осигуряване на устойчиво развитие на земеделието и осигуряване на смяната на поколенията в земеделието.

2. Допустими дейности

По подмярка 4.1. "Инвестиции в земеделските стопанства" се подпомагат проекти, които водят до подобряване на цялостната дейност на земеделското стопанство чрез:

1. внедряване на нови продукти, процеси и технологии и обновяване на наличните производствени материални и/или нематериални активи; или
2. насърчаване на сътрудничеството с производителите и преработвателите на земеделски продукти; или
3. опазване на компонентите на околната среда, включително с намаляване на вредните емисии и отпадъци; или
4. повишаване на енергийната ефективност в земеделските стопанства; и/или
5. подобряване условията на труд, подобряване на хигиенните, ветеринарните, фитосанитарните, екологичните и други условия на производство; или
6. подобряване качеството на произвежданите земеделски продукти; или
7. осигуряване на възможностите за производство на биологични земеделски продукти.

3. Допустими разходи

(1) Допустими разходи в рамките на земеделското стопанство са в съответствие с чл.67 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за определяне на

общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета финансовата помощ по мярката се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи:

1. строителство или обновяване на сгради и на друга недвижима собственост, използвана за земеделското производство, включително такава, използвана за опазване компонентите на околната среда;
2. закупуване, включително чрез финансов лизинг, и/или инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на земеделския производствен процес, включително за опазване компонентите на околната среда, получаване на топлинна и/или електроенергия, необходими за земеделските дейности на стопанството и подобряване на енергийната ефективност, съхранение и подготовка за продажба на земеделска продукция;
3. създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, включително трайни насаждения от десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед, други бързорастящи храсти и дървесни видове, използвани за производство на биоенергия;
4. разходи за достигане съответствие с нововъведените стандарти на ЕС;
5. закупуване на: съоръжения, прикачен инвентар за пчеларство и съответно оборудване, необходимо за производството на мед и други пчелни продукти, както и за развъждането на пчели-майки, включително чрез финансов лизинг;
6. разходи за достигане на съответствие със съществуващи стандарти на ЕС - за млади земеделски стопани, получаващи финансова помощ по подмярка 6;
7. закупуване на земя, необходима за изпълнение на проекта във връзка с изграждане и/или модернизирани сгради, помещения и други недвижими материални активи, предназначени за земеделските производствени дейности и/или за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения;
8. закупуване на сгради, помещения и друга недвижима собственост, необходими за изпълнение на проекта, предназначени за земеделските производствени дейности на територията на селски район ;
9. закупуване, включително чрез финансов лизинг, на специализирани земеделски транспортни средства, като например: камиони, цистерни за събиране на мляко, хладилни превозни средства за транспортиране на продукция, превозни средства за транспортиране на живи животни и птици;
10. разходи за рехабилитация на съществуващи и изграждане на нови напоителни системи и оборудване, включващи изграждането на нови и подобряване на съществуващи мрежи в стопанствата, водовземни съоръжения, включително кладенци и съоръжения за съхранение на вода,

както и закупуване на техническо оборудване за тяхната експлоатация, включително нови тръбопроводи, системи за капково напояване, инсталации за дъждуване, помпени станции, техники/съоръжения за съхраняване/опазване на водата, и др.;

11. разходи за достигане на съответствие с международно признати стандарти, свързани с въвеждане на системи за управление на качеството в земеделските стопанства, въвеждане на добри производствени практики, подготовка за сертификация;

12. закупуване на софтуер, включително чрез финансов лизинг;

13. за ноу-хау, придобиване на патенти права и лицензи, за регистрация на търговски марки и процеси, необходими за изготвяне и изпълнение на проекта;

14. разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект, включени в т. 1 - 13, като допустимите разходи за проектиране се изчисляват върху допустимите разходи за проектирания обект.

4. Допустими получатели

Земеделски производители /Физически и Юридически лица/:

1.Кандидатите за подпомагане следва да са регистрирани земеделски производители в съответствие със Закона за подпомагане на земеделските производители;

2.Минималния стандартен производствен обем на стопанството на кандидата следва да бъде не по - малко от 8 000 евро;

3.Кандидатите, юридически лица следва да докажат приход от земеделска дейност и/или приход от услуги директно свързани със земеделска дейност и/или преработка на земеделска продукция и/или участие и подпомагане по схемата за единно плащане на площ;

4.Кандидатите следва да представят бизнес план /БП/, доказващ подобряване на дейността на ЗС чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности подробно описани в представения БП.

Критериите за допустимост по т. 3 не се прилагат за кандидати с проекти в селски райони, създадени до 1 година преди кандидатстването за проекти с инвестиции в: сектор „животновъдство”, сектор „плодове и зеленчуци”, производство на „етерично – маслени и медицински култури”.

5. Финансови параметри на проектите

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е в рамките на 3000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за един проект не може да надхвърля 100 000евро.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ е в размер на 50 % от общия размер на допустимите за

финансово подпомагане разходи, като същата може да се увеличава с 10 на сто за:

1. проекти, представени от млади земеделски стопани;
2. интегрирани проекти, включително и такива, свързани със сливания на организации на производителите;
3. проекти, които се изпълняват в обхвата на необлагодетелствани райони;
4. проекти за колективни инвестиции, представени от юридически лица, включващи от 6 до 10 земеделски стопани.
5. инвестиции, изцяло свързани с изпълнявани от кандидата ангажименти по мярка 11 "Биологично земеделие" от ПРСР 2014 - 2020 г. или сходни ангажименти по мярка 214 "Агроекологични плащания", направление "Биологично земеделие" от ПРСР 2007 - 2013 г.
6. проекти за колективни инвестиции, представени от юридически лица, включващи над 10 земеделски стопани и/или групи/организации на производители.

Максимално комбинирано подпомагане – 60 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест

1. Проектът осигурява подпомагане на чувствителни сектори в земеделието – производство на плодове и зеленчуци, етерично маслени и медицински растения, млечно животновъдство, и свиневъдство	25
2. Проектът е за биологично производство;	20
3. Проектът осигурява допълваща заетост; 1 раб. място – 5 т. повече от 1- 10 т.	10
4. Проектът е на млад фермер, който е получил подкрепа за създаване на стопанства на млади фермери и полупазарни стопанства (малки стопанства) през периода 2007 – 2013 и периода 2014 - 2020 и не са получавали подпомагане по Програмата за инвестиционни дейности по мерки 121 и 4.1, с цел осигуряване на приемственост в селското стопанство.	10
5. Проектът повишава енергийната ефективност на стопанството	5
6. Проектът води до въвеждане на иновации в земеделското стопанство	15
7. Проектът е с интегриран подход и допринася за насърчаване на кооперирането между производителите, включително за дейности свързани с опазване на околната среда и постигане на стандартите на ЕС.	15
Общо	100

Подмярка 4.1.2. "Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства"

1. Описание на целите и обхвата на подмярката

Подмярка 4.1.2 има за цел повишаване на жизнеспособността и стабилността на малките стопанства на територията на МИГ, чрез: 1. реструктуриране и развитие

на наличните материални мощности в стопанствата; 2. насърчаване въвеждането на нови технологии в производството и модернизация на физическия капитал;

2. Допустими дейности

По тази операция се подпомагат материални и нематериални дълготрайни инвестиции, които водят до подобряване на икономическата устойчивост и резултати на стопанството. Ще бъдат подкрепяни следните видове дейности за:

- модернизация или увеличаване на физическия капитал с оглед намаляване на преките разходи за производство, повишаване на производителността на труда и качеството или разширяване на производството;
- подобряване на пред-пазарната подготовка или съхранение на продукцията (като оборудване за оборудване за почистване, сортиране, пакетиране на продукцията и сгради за специализирано съхранение и обработка, осигуряване на вентилация, изолация и охлаждане);
- създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия;
- намаляване на потреблението на енергия;
- производство на биоенергия за нуждите на земеделските стопанства;
- Инвестиции в машини, оборудване и съоръжения за опазване на околната среда;
- постигане съответствие с нововъведени стандарти на Общността приложими за съответните стопанства.

3. Допустими разходи

(1) Допустими разходи в рамките на земеделското стопанство по тематичната подпрограма за малки стопанства са:

- Изграждане, придобиване и подобряване на недвижимо имущество, включително чрез лизинг;
- Закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната стойност на активите, включително чрез лизинг;
- Закупуване на косачки, закупуване на дробилки (прикачен инвентар, който директно дроби малки храсти и ги компостира), закупуване на преносими сушилници и др;
- Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги
- Закупуване на ноу-хау, патенти права и лицензи, търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта.

4. Допустими получатели

Земеделски стопани, които имат икономически размер на стопанството от 6000 до 7 999 евро, измерен в стандартен производствен обем. Кандидатите трябва да са получили минимум 33 % от общия доход за преходната година от земеделски дейности.

Не се подпомагат бенефициенти одобрени по мярка 112 Създаване на млади фермери от ПРСР 2007-2013 г.

5. Финансови параметри на проектите

Минималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е

2000 евро.

Максималният размер на допустимите разходи за едно проектно предложение е 15 000 евро, а за проекти представляващи колективни инвестиции 70 000 евро.

Максималното комбинирано подпомагане за проекти за колективни инвестиции и интегрирани проекти е не повече от 90% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ е в размер до 60% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи;

Размерът на финансовата помощ се увеличава с 10 процентни пункта, като максималното комбинирано подпомагане не може да надхвърля 80% в следните случаи:

- За проекти, представени от млади селскостопански производители - 10 %;
- За колективни инвестиции или интегрирани проекти, които включват подпомагане в рамките на повече от една мярка – 10 %;
- За проекти с инвестиции в райони с природни и други специфични ограничения - 10 %;
- За проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ за селскостопанска производителност – 10 %;
- Проекти, интегриращи хоризонталните приоритети за иновации, опазване и възстановяване на околната среда, включително биологично производство, икономия на ресурси и адаптация към климатичните промени – 10 %.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест

1.Проектът осигурява подпомагане на чувствителни сектори в земеделието – производство на плодове и зеленчуци, етерично маслени и медицински растения;	25
2.Проектът е за биологично производство	20
3.Проектът осигурява допълваща заетост 1 раб.място - 5 т., повече от 1 – 15 т.	15
4.Проектът повишава енергийната ефективност на стопанството	10
5.Проектът води до въвеждане на иновации в земеделското стопанство	15
6.Проектът е с интегриран подход и допринася за насърчаване на кооперирането между производителите, включително за дейности свързани с опазване на околната среда и постигане на стандартите на ЕС.	15
Общо	100

Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти“ –подмярката се прилага при спазване на изискванията на ПРСР 2014-2020 г.

1.Описание на целите и обхвата на подмярката

Подмярка 4.2. „Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти“ има за цел подобряване на цялостната дейност, икономическата

ефективност и конкурентоспособността на предприятия от хранително-преработвателната промишленост чрез: по-добро използване на факторите за производство; въвеждане на нови продукти, процеси и технологии, включително къси вериги на доставка; подобряване на качеството и безопасността на храните и тяхната проследяемост; постигане на съответствие със стандартите на Европейския съюз (ЕС); подобряване опазването на околната среда.

Финансова помощ се предоставя за извършване на инвестиции в следните избрани производствени сектори, свързани с преработката/ маркетинга на селскостопански продукти:

1. мляко и млечни продукти, включително яйца от птици, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на продукти, наподобяващи/заместващи мляко и млечни продукти;

2. месо и месни продукти;

3. плодове и зеленчуци, включително гъби;

4. пчелен мед и пчелни продукти с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на продукти, наподобяващи/заместващи пчелен мед и пчелни продукти;

5. зърнени, мелничарски и нишестени продукти с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на хляб и тестени изделия;

6. растителни и животински масла и мазнини с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на маслиново масло;

7. технически и медицински култури, включително маслодайна роза, билки и памук, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на тютюн и тютюневи изделия, захар и сладкарски изделия;

8. готови храни за селскостопански животни (фуражи);

9. гроздова мъст, вино и оцет.

Финансова помощ се предоставя за извършване на инвестиции и за производство на енергия чрез преработка на първична и вторична биомаса от растителни и животински продукти с изключение на биомаса от рибни продукти.

Финансова помощ се предоставя за инвестиции за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници, включително проекти с инвестиции за производство на електрическа и/или топлинна енергия или енергия за охлаждане и/или производство на

биогорива и течни горива от биомаса, при условие, че са за собствено потребление и същите не надхвърлят необходимото количество енергия за покриване нуждите на предприятието. Капацитетът на инсталациите не трябва да надвишава мощност от 1 мегават.

При комбинирано топло- и електропроизводство капацитетът на инсталацията трябва да съответства на необходимата за дейностите на предприятието полезна топлоенергия.

При производство на електроенергия от биомаса инсталациите трябва да произвеждат най-малко 10 на сто топлинна енергия.

Проекти с инвестиции за производство на биогорива и течните горива от биомаса се подпомагат при условие, че отговарят на критериите за

устойчивост, определени в чл. 37 - 40 от Закона за енергията от възобновяеми източници. Използваните за производство на биоенергия, включително биогорива, суровини от зърнени и други богати на скорбяла култури, захарни и маслодайни култури и суровини, които се

използват за фуражи, не трябва да надхвърлят 20 на сто от общия обем суровини, използвани за това производство, като това условие не се прилага за отпадъчни продукти от култури, които не се използват за фуражи.

Изпълнението на описаните условия се удостоверява с анализ, изготвен и съгласуван от правоспособно лице с компетентност в съответната област.

При производство на биоенергия кандидатът трябва да докаже наличието на суровинна база за периода на изпълнение на бизнес плана.

2. Допустими дейности

Подпомагат се проекти, които водят до подобряване на цялостната дейност на предприятието чрез: 1. внедряване на нови и/или модернизиране на наличните мощности и подобряване на използването им, и/или внедряване на нови продукти, процеси и технологии, и/или намаляване на себестойността на произвежданата продукция, и/или постигане на съответствие с нововъведени стандарти на ЕС, и/или подобряване на сътрудничеството с производителите на суровини, и/или опазване на околната среда, включително намаляване на вредните емисии и отпадъци, и/или подобряване на енергийната ефективност в предприятията, и/или подобряване на безопасността и хигиенните условия на производство и труд, и/или подобряване на качеството и безопасността на храните и тяхната проследяемост, и/или подобряване на възможностите за производство на биологични храни чрез преработка на първични земеделски биологични продукти.

3. Допустими разходи

В съответствие с чл.67 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета финансовата помощ по мярката се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи:

1. За изграждане, придобиване и модернизиране на сгради и други недвижими активи, свързани с производството и/или маркетинга, включително такива, използвани за опазване компонентите на околната среда;

2. За закупуване, включително чрез финансов лизинг, и/или инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на производствения процес по преработка и маркетинга, в т.ч. за:

а) преработка, пакетиране, включително охлаждане, замразяване, сушене, съхраняване и др. на суровините или продукцията;

б) производство на нови продукти, въвеждане на нови технологии и процеси;

в) опазване компонентите на околната среда;

г) производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствените нужди на предприятието, включително чрез преработка на

растителна и животинска първична и вторична биомаса;

д) подобряване на енергийната ефективност и за подобряване и контрол на качеството и безопасността на суровините и храните;

3. За закупуване на земя, необходима за изпълнение на проекта във връзка с изграждане и/или модернизиране на сгради, помещения други недвижими материални активи, предназначени за производствени дейности;

4. За закупуване на сгради, помещения и други недвижими имоти, необходими за изпълнение на проекта, предназначени за производствени дейности на територията на селски район съгласно приложение;

5. За закупуване, включително чрез финансов лизинг, на специализирани транспортни средства, включително хладилни такива, за превоз на суровините или готовата продукция, използвани и произвеждани от предприятието;

6. За изграждане/модернизиране, включително оборудване на лаборатории, които са собственост на кандидата, разположени са на територията на предприятието и са пряко свързани с нуждите на производствения процес, включително чрез финансов лизинг;

7. За материални инвестиции за постигане на съответствие с новоприети стандарти на Съюза съгласно приложение № 1 към Раздел 8.2 от ПРСР 2014-2020, включително чрез финансов лизинг;

8. Разходи за достигане на съответствие с международно признати стандарти за системи за управление, разходи за въвеждане на добри производствени практики, системи за управление на качеството и подготовка за сертификация в предприятията само когато тези разходи са част от общ проект на кандидата;

9. За закупуване на софтуер, включително чрез финансов лизинг;

10. За ноу-хау, придобиване на патентни права и лицензи, за регистрация на търговски марки и процеси, необходими за изготвяне и изпълнение на проекта;

11. Разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа устойчивост на проекти, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект, включени в т. 1-10.

4. Допустими получатели

Земеделски стопани, които са регистрирани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани (ДВ, бр. 10 от 1999 г.); земеделското им стопанство е с минимален стандартен производствен обем не по-малко от левовата равностойност на **8000 евро**.

Признати групи или организации на производители или такива, одобрени за финансова помощ по мярка 9. "Учредяване на групи и организации на производители" от ПРСР 2014 - 2020 г.;

Еднолични търговци и юридически лица, различни от кандидатите по т. 1 и 2. *Кандидатите трябва да са регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите.*

5. Финансови параметри на проектите

Минималният размер на общите допустими разходи за един проект е левовата равностойност на 3000 евро., а максималният размер е 100 000 евро

6.Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ за одобрени проекти е в размер 50 на сто от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекти, представени от микро-, малки или средни предприятия, а за проекти, представени от големи предприятия, финансовата помощ е в размер на 40 на сто от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

7.Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест

1.Проектът насърчава кооперирането и интеграцията между земеделските производители и предприятия от хранително – преработвателната промишленост на територията на МИГ;	10
2. Кандидатът е осъществявал дейност не по-малко от 1 година преди датата на кандидатстване	10
3. Кандидатът не е получавал подкрепа от Европейския съюз	10
4.Проектът е за инвестиции в активи за съхранение, преработка, пакетиране, охлаждане, замразяване и сушене на продукти, произвеждани на територията на МИГ;	15
5. Проектът е свързани с внедряване на иновации	10
6.Проектът е за преработка на биологични продукти	10
7. С проектът се въвеждат нови процеси и технологии, целящи опазването на околната среда.	20
8.Проектът насърчава заетостта:	5
8.1 чрез разкриването на минимум 2 нови работни места при запазване на съществуващите	
8.2 чрез разкриването на (от 3 до 5) нови работни места при запазване на съществуващите.	10
8.3 чрез разкриването на повече от 5 нови работни места при запазване на съществуващите	15
Общо	100

Мярка 6 Развитие на стопанства и предприятия

Цели на мярката:

Насърчаване на заетостта и разкриване на работни места и запазване на вече съществуващите работни места; Намаляване на сезонните колебания в заетостта; Насърчаване стартирането и развитието на неземеделски дейности в селските райони.

6.4.1 Подмярка „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“

1.Описание на целите и обхвата на подмярката

Подмярката ще подпомага инвестициите в неземеделски дейности, които са от съществено значение за развитието на конкурентоспособността на селските райони. Чрез нея ще бъдат насърчавани инвестиционни дейности, ще бъде подпомогнато създаването на заетост и ще бъде ускорена диверсификацията на неземеделските дейности. Мярката цели да подпомогне усвояването на потенциала за развитие на туризъм, съчетаващ местни природни и културни ценности.

2. Допустими дейности

Чрез подмярката се предоставя подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности, насочени към:

Развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги) – Подпомагат се проекти за обновяване или изграждане на места за настаняване с до 20 помещения за настаняване.

Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали);

Развитие на услуги във всички сектори (например: грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, счетоводство и одиторски услуги, ветеринарни дейности и услуги базирани на ИТ и др.;

Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление; Развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности) и други неземеделски дейности; НЕ се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз;

НЕ се предоставя финансова помощ за хазарт, финансови услуги, голф, сектори и дейности, определени за недопустими в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за продажба;

НЕ се предоставя финансова помощ за изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги в курортни комплекси и населени места по черноморското крайбрежие и в планинските курорти с развит масов туризъм. Населените места с развит масов туризъм и курортните комплекси са посочени в Приложение № 16.

3. Допустими разходи

а) Изграждане, придобиване или подобренията на недвижимо имущество; б) Закупуване, включително чрез лизинг на нови машини и оборудване до пазарната стойност на активите;

в) Общи разходи, свързани с разходите за буква „а“ и „б“, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост;

г) Нематериални инвестиции: придобиване и създаване на компютърен софтуер и придобиване на патенти, лицензи, авторски права и марки.

Разходите по т. „в“ не могат да надхвърлят 12 % от сумата на разходите по т. „а“, „б“ и „г“. Не са допустими за подпомагане текущи разходи.

4. Допустими получатели

Земеделски стопани (Стопанството на кандидати, земеделски стопани, трябва да има стандартен производствен обем над 8 000 евро;

Микропредприятия, регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон, Закона за кооперациите или Закона за вероизповеданията;

Физически лица, регистрирани по Закона за занаятите.

5. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 5000 евро.
Максимална стойност на допустимите разходите по проекта – 150 000 евро.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ не може да надвишава 75% от общите допустими разходи и при спазване на правилата за „минимална помощ“ при спазване на условията на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis. Интензитетът на подпомагане по проект за развитие на туризъм /изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги/ не може да надвишава 5 на сто от общите допустими разходи.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест

1. Проектът подпомага усвояването на потенциала за развитие на туризъм, чрез разнообразяване на предлагането, интегриране на атракции и малки производства от занаятчийски характер.	35
2. Проектът е за производствени дейности	35
3. Кандидатът е осъществявал дейност на територията най-малко 1 години преди датата на кандидатстване;	10
4. Бенефициентът не е получавал до сега подкрепа от инструментите на ЕС	5
5. Проектът създава минимум 2 работни места.	5
Проектът създава от 3 до 5 работни места.	10
Проектът създава над 5 работни места.	15
Общо	100

6.4.2 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“

Описание на целите и обхвата на подмярката

С прилагането на подмярка 6.4.2 се цели разширяване на дейностите на земеделските стопанства с неземеделски такива, което от своя страна ще повиши тяхната устойчивост и подпомогне процеса на реструктурирането им.

2. Допустими дейности

По тази подмярка се подпомагат инвестициите за стартиране или развитие на неземеделски дейности в селските райони, сред които са:

Развитие на селски туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги) – Подпомагат се проекти за обновяване или изграждане на места за настаняване с до 20 помещения за настаняване.; Местно занаятчийство (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности); Преработка и маркетинг на земеделски продукти, които не се подпомагат по чл. 18 и крайният продукт не е включен в Анекс I; Производство и/или преработка на неземеделски стоки и материали; Предоставяне на услуги за всички икономически сектори и населението, (например: грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, счетоводство и одиторски услуги, ветеринарни дейности и услуги базирани на ИТ и др.); Развитие на технологиите в областта на „зелената икономика“, включително

на енергия от ВЕИ за собствено потребление.

Не се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз;

3. Допустими разходи

а) Изграждане, придобиване и подобряване на недвижимо имущество, включително чрез лизинг; б) Закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване, включително компютърен софтуер до пазарната стойност на активите, включително чрез лизинг; в) Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги; г) Закупуване на ноу-хау, патенти права и лицензи, търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта.

Разходите по т. „в“ не могат да надхвърлят 12 % от сумата на разходите по т. „а“, „б“ и „г“. Не са допустими за подпомагане текущи разходи.

4. Допустими получатели

Регистрирани земеделски стопани със стопанства с икономически размер, измерен в стандартен производствен обем от 2 000 до 7 999 евро.

(Кандидатите трябва да са получили минимум 33 % от общия доход за преходната година от земеделски дейности).

5. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 5000 евро.

Максимална стойност на допустимите разходите по проекта – 30 000 евро.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ е в размер до 85% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Интензитетът на подпомагане по проект за развитие на туризъм /изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги/ не може да надвишава 5 на сто от общите допустими разходи.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест

1. Проектът е на млад фермер;	5
2. Проектът е за производствени дейности;	30
3. Проектът създава минимум 2 постоянни работни места и пряко обслужва населението на територията	5
Проектът създава от 3 до 5 постоянни работни места и пряко обслужва населението на територията	10
Проектът създава повече от 5 постоянни работни места и пряко обслужва населението на територията	20
4. Проектът води до разнообразяване на туристическото предлагане	30
5.. Проектът допринасяне за утвърждаване на местната идентичност	15
Общо	100

Мярка 7 Основни услуги и обновяване на селата в селските райони

Подпомагане по мярката ще се предоставя, за да могат населените места на територията на МИГ да станат по привлекателни за бизнеса и за живеене, чрез поддържането и стимулирането на тяхното икономическо, социално и културно

развитие, изграждане на липсващата или рехабилитация на съществуващата техническа и социална инфраструктура, транспортни и комуникационни връзки. Дейностите, по които е била получена безвъзмездна финансова помощ от бенефициент, допустим за финансиране чрез стратегията за воденото от общностите местно развитие, няма да са допустими за същия бенефициент по мярка 7 и обратно. Местната инициативна група е допустим получател на финансова помощ от стратегията за ВОМР за дейности по мярка „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“. Максималният размер на финансовата помощ за МИГ за мерки, финансирани от ЕЗФРСР е в размер до 10 на сто от бюджета в стратегията за ВОМР от ЕЗФРСР. МИГ е допустим получател на финансова помощ, ако:

- 1. проектът, за който кандидатства за финансиране е в обществена полза;
- 2. никой от членовете на колективния върховен орган и на колективния управителен орган, както и свързано с него лице по смисъла на § 1 от Допълнителните разпоредби на Търговския закон, не е изпълнител или подизпълнител на дейностите на проекта;
- 3. не е постъпило друго предложение за финансиране по мярката по провежданата процедура.

По мярката не са допустими инвестиции в държавна или общинска инфраструктура за здравеопазване.

Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура”

Описание на целите и обхвата на подмярката

С инвестициите по мярката се цели подобряване или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия

4. Допустими дейности

Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари, и съоръженията и принадлежностите към тях;
Дейностите са допустими за подпомагане ако са изградени или реконструирани ВиК системите или не се предвижда да се изградят или реконструират ВиК системи за период от седем години от датата на кандидатстване.

Дейностите за реконструкция и/или рехабилитация на съществуващи общински пътища, и съоръженията, и принадлежностите към тях са допустими за подпомагане ако са от указаните общински пътища в Решение № 236/13.04.2007 г. на МС за утвърждаване списък на общинските пътища и ако в техническата документация е предвидено изграждането и полагането на подземни мрежи за ширококолов интернет.

Изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони; инвестиции за доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа (в т.ч. и съоръжения за пречистване на отпадъчни води) в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони;

Изграждане и/или обновяване на площи, за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности от общинско значение;

Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация на деца или възрастни, включително транспортни средства;

Реконструкция и/или ремонт на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност;

Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура;

Изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. мобилни такива, вкл. и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства;

Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение в селските райони.

5. Допустими разходи

а) Изграждането, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество; б) Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, обзавеждане до пазарната цена на актива; в) Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост; г) Нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки.

Разходите по т. „в“ не трябва да надхвърлят 12% от сумата на разходите по т. „а“, „б“ и „г“. Оперативните разходи, свързани с предоставянето на услугите са недопустими за подпомагане по подмярката. Разходи различни от посочените в т. „б“, свързани с договора за лизинг, например марж на лизингодателя, разходи за рефинансиране на лихви, административни разходи и разходи за застраховка са недопустими за подпомагане по подмярката.

6. Допустими получатели

Общини на територията на МИГ за всички допустими дейности по под-мярката с изключение на дейности, свързани с доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа (в т.ч. и съоръжения за пречистване на отпадъчни води) в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони;

Юридически лица с нестопанска цел за дейности, свързани със социалната и спортната инфраструктура и културния живот;

Читалища за дейности свързани с културния живот;

ВиК оператори за дейности, свързани с изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони и дейности, свързани с доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа (в т.ч. и съоръжения за пречистване на отпадъчни води) в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони.

7. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 5000 евро.

Максимална стойност на допустимите разходите по проекта – 160 000 евро.

8. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

За общини, ЮЛНЦ и читалища се предвижда 100% финансиране в случай, че не е

налично генериране на приходи. Когато се установи потенциал за генериране на приходи, размерът на финансиране се определя въз основа на анализ разходи и ползи. В случаите, когато размерът на допустимите разходи по инвестициите е в размер до 50 000 евро за един обект, който е с установен потенциал за генериране на приходи се предвижда финансиране в размер на 100%. За ВиК операторите размерът на финансирането се определя въз основа на одобрен индивидуален анализ (ползи-разходи) за съответния регион.

9. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест

1. Проектът е за изграждане и/или реконструкция на инфраструктура в населено място извън общинския център;	10
2. Проектът е представен от НПО;	20
Брой население (до 150 по постоянен адрес) , което ще се възползва от подобрените основни услуги и обхвата на териториално въздействие.	10
3. Брой население (над 150 жители) , което ще се възползва от подобрените основни услуги и обхвата на териториално въздействие.	25
4. Проектът въвежда иновативни технологии или инвестиции с екологичен ефект.	25
5. Проектът е за изграждане реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на инфраструктура за социални услуги включително за деца и възрастни хора.	20
Общо	100

Подмярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа инфраструктура”

1. Описание на целите и обхвата на подмярката

Оползотворяване на туристическите ресурси на територията на МИГ, посредством подкрепа за инфраструктура за отдых, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура за публично ползване

2. Допустими дейности

Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на туристически информационни центрове; Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на посетителските центрове за представяне и експониране на местното природно и културно наследство;

Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на централите за изкуство и занаяти с туристическа цел;

Изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристически атракции, които са свързани с местното природно, културно и/или историческо наследство и предоставящи услуги с познавателна или образователна цел;

Изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристическа инфраструктура (информационни табели и пътепоказатели за туристическите места и маршрути, съоръжения за безопасност, велоалеи и туристически пътеки).

Не са допустими за подпомагане по подмярката дейности свързани с опазването, популяризирането и развитието на културното наследство на обекти от национално и световно значение.

Не са допустими за подпомагане по подмярката дейности в курортни комплекси и

населени места по черноморското крайбрежие и в планинските курорти с развит масов туризъм.

3. Допустими разходи

а) Изграждането, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество; б) Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, обзавеждане до пазарната цена на актива; в) Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост; г) Следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки.

Разходите по т. „в“ не трябва да надхвърлят 12% от сумата на разходите по т. „а“, „б“ и „г“. Оперативните разходи, свързани с предоставянето на услугите са недопустими за подпомагане по подмярката. Разходи различни от посочените в т. „б“, свързани с договора за лизинг, например марж на лизингодателя, разходи за рефинансиране на лихви, административни разходи и разходи за застраховка са недопустими за подпомагане по подмярката.

4. Допустими получатели

Общини на територията на МИГ;

Юридически лица с нестопанска цел с седалище на територията на МИГ.

5. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 5000 евро.

Максимална стойност на допустимите разходи по проекта – 75000 евро.

6. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

За бенефициенти общини и ЮЛНЦ, в случай, че не е налично генериране на приходи финансовата помощ за дейностите по подмярката е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Когато се установи потенциал за генериране на приходи, размерът на финансиране се определя въз основа на анализ разходи и ползи. В случаите, когато размерът на допустимите разходи по инвестициите е в размер до 50 000 евро за един обект, който е с установен потенциал за генериране на приходи се предвижда финансиране в размер на 100%.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест

1. Проектът се осъществява в населено място с население над 50 жители	10
2. Проектът, създава от 3 до 5 работни места при изпълнение на допустимите дейности;	25
3. Проектът, създава повече от 5 работни места при изпълнение на допустимите дейности;	35
4. Проектът, осигурява подобряване на околната среда, и постига екологичен ефект и въздействие.	30
5. Проектът е за туристически (посетителски) центрове	25
Общо	100

Подмярка 7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата.

Подмярката ще се прилага съгласно изискванията и условията в Регламент (ЕС) №1305/2013.

1. Описание на целите и обхвата на подмярката

Цел на мярката е запазването на духовния и културния живот на населението на територията на МИГ. Запазване на културната идентичност и традиции, опазване и популяризиране на природното наследство на територията на МИГ с цел да се осигури повишаване качеството на живот на хората. Запазването на културния и духовния живот на населението е от важно значение за развитието на територията на МИГ. Културното и природно наследство ще се запазва, съхранява и развива в културните центрове - читалища, библиотеки, училища, музеи, религиозни храмове и др. Опазване и популяризиране на културното и природно наследство ще има благоприятно устойчиво въздействие и по отношение на опазване на околната среда.

В обхвата на тази подмярка ще се предоставя безвъзмездна финансова помощ за материални и нематериални инвестиции и дейности за възстановяване, съхранение и популяризиране на културните традиции и идентичност на населените и опазване и популяризиране на природните дадености и богатство от територията на МИГ.

2. Допустими дейности и разходи

Подпомагат се материални и нематериални инвестиции, които водят до:

A/ Изследване, поддържане, възстановяване, популяризиране и подобряване на културното наследство:

- Подготовка и организация на местни културни събития, като фолклорни празници и събори, панаири, фестивали, хепънинги и др.
- Проучвания и изработване на материали във връзка с идентификация и/или документиране и/или изследване, и/или съхраняване на елементи от нематериалното културно наследство;
- Създаване, съхраняване или обогатяване на етнографски, природни и исторически сбирки;
- Дейности, свързани с проучвания, запазване и популяризиране на автентичен фолклор и местни традиции, възстановяване на празници, обичаи и храни;
- Създаване и подкрепа на Клубове (работилници за родители и деца, групи по интереси) за различни поколения за проучване, изучаване, съхранение и популяризиране на културното наследство - местната култура, бит, кулинария, история, традиции, включително – музика и изобразително изкуство, традиционни занаяти, обичаи и ритуали, неписана традиция;
- Участия във фестивали, събори, изложби, семинари и др. за представяне на местни обичаи, традиции, фолклор и елементи на местното нематериално културно наследство.
- Възраждане и предаване на различни аспекти на културни традиции и наследство и популяризирането им чрез организиране и провеждане на мероприятия във връзка с местни културни обичаи и традиции, като: временни и постоянни тематични изложби; фестивали, събори, семинари, концерти, тематични концерти и постановки конкурси; Филми, видео клипове или мултимедийни възстановки; разработване и разпространяване на информационни материали различни от обикновени брошури (тематични изследвания, снимков архив, каталози и др.); разработване и представяне на макети, възстановяване на елементи от традиционни костюми или предмети от традиционния бит;

- Закупуване на инвентар, съоръжения, оборудване, обзавеждане като музикални инструменти, носии, витрини за изложби, стелажи, декори, интерактивни дъски, мултимедии, лаптопи, осветление, озвучителна, аудио и видео техника, компютърни конфигурации/сценично оформление/, реквизити необходими за дадения вид изкуство, репетиционни и сценични облекла и др.

- Попълване на библиотечен фонд с библиотечни материали, закупуване на книги, графични издания, електронни документи и др.

Б/ Поддръжка, възстановяване и подобряване на природното наследство:

- Опазване, възстановяване, подобряване и поддръжка на природното наследство и селския ландшафт, включително на природни дадености, забележителности и територии от особено значение за местната общност (включително местата по Натура 2000), на ценни за територията природни образувания, растения, дървесни видове и животни, вековни дървета;

- Съвместни проекти на жители на повече от едно населено място или представители на различни поколения за: организиране на клубове/ кръжоци/ школи и други инициативи за информиране и включване на населението в опазване на природни елементи и защитени биологични видове като неделима част от селския ландшафт; идентифициране на местни отличителни характеристики на пейзажа; организиране на опознавателни и занимателни акции за почистване от отпадъци; облагородяване и опазване на селския пейзаж в и извън населените места.

- Възстановяване и подобряване на малка по мащаб инфраструктура за отдых и развлечение, например: заслони, информационни и указателни табели, пътеки и др.

3. Допустими получатели

Юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ), които имат седалище на територията на МИГ, включително читалища, регистрирани по Закона за читалищата, училища и детски градини; Общини Елена, Златарица, Местни поделения на вероизповеданията, регистрирани, съгласно чл. 20 на Закона за вероизповеданията или признати за юридическо лице по силата на чл. 10 от същия закон

4. Финансови параметри на проектите

Минимална стойност на допустимите разходи – 1000 евро. Максимална стойност на допустимите разходите по проекта – 50 000 евро.

5. Интензитет на подпомагане и размер на финансовата помощ

Финансовата помощ за дейностите по подмярката е в размер на 100% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи и 75%, когато се установи потенциал за генериране на приходи.

7. Критерии за оценка на проектите и тяхната тежест

1. Проектът се осъществява в населено/и място/а с население	
- От 50 до 500 жители	10
- Над 500 жители	20
2. Проектът, създава от 3 до 5 работни места при изпълнение на допустимите дейности;	5
Проектът, създава над 5 работни места при изпълнение на допустимите дейности	10

3. Проектът е извън общинските центрове	5
4. Проектът е за стимулиране на местни продукти и обичаи	20
5. Проектът е съгласуван с местната общност	5
6. Проектът е за реставрация, възстановяване на исторически паметници и прилежащи пространства	10
7. Проектът е за информирание за местната идентичност и култура	5
8. Проектът насърчава сдружаването между организациите на територията на МИГ	5
9. Дейностите по проекта са значими за идентичността на района	10
10. Проектът съдържа дейности насочени към млади хора, и/или уязвими групи, и/или хора в неравностойно положение	10
Общо	100

6. Финансов план:

6.1. Индикативно разпределение на средствата по програми/фондове и по мерки:

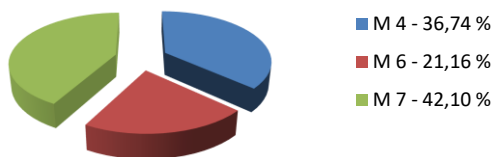
(не повече от 2 страници)

Код на мярката	Име на мярката	Общо за периода на стратегията	
		лева	%
	Мерки, финансирани от ПРСР 2014-2020 г. (ЕЗФРСР)	2 754 830,00	100
4.1.	Инвестиции в земеделски стопанства	534 817,00	19,41
4.1.2.	Инвестиции в земеделски стопанства по тематична подпрограма за развитие на малки стопанства	0,00	0
4.2.	Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти	477 330,00	17,33
6.4.1.	Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности	582 973,00	21,16
6.4.2.	Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства	0	0
7.2.	Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура	510 721,00	18,54
7.5.	Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отход, туристическа инфраструктура	307 510,00	11,16
	Мерки, които не са част от ПРСР 2014-2020 г. , но са включени в Регламент (ЕС) № 1305/2013 (финансирани от ЕЗФРСР)		
7.6	Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата	341 479,00	12,40

	ОБЩО ЗА ПРОЕКТИ КЪМ СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР:	2 754 830,00	100%
	<i>Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие, (25 на сто от общите публични разходи от ЕЗФРСР, включващи разходите по подмярка 19.2 и подмярка 19.4).</i>	765 900,00	21,75 %

6.2. Финансова обосновка на бюджета и разпределението на средствата по програми и по мерки:
(не повече от 2 страници)

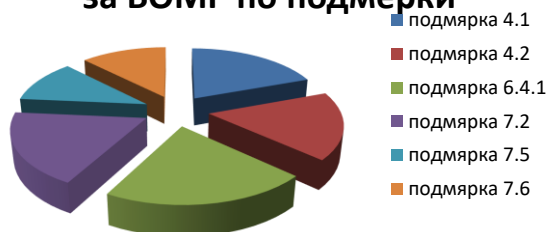
Разпределение на средствата на стратегията за ВОМР по мерки

Разпределението на бюджета на стратегията за ВОМР на МИГ е в съответствие с определените приоритети на политиката за местно развитие. Средствата са разпределени между три мерки и осем подмерки. Седем от подмерките са от обхвата на включените в ПРСР 2014-2020. Единствената мярка, която няма да се прилага съобразно, условията в ПРСР е подмярка 7.6. „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата“, която включва в обхвата си по-широк кръг от бенефициенти, допустими дейности и разходи. Източник на финансови средства за изпълнение на мерките е ЕЗФРСР, който ще осигури 100% от бюджета на Стратегията и е единствен и водещ фонд.

Разпределението на бюджета по трите основни мерки от ПРСР, включени в стратегията за ВОМР, показано на диаграмата илюстрира ясно насоките на планираните интервенции. На територията на СНЦ „МИГ общини Елена и Златарица“, е отдаден приоритет на мерките свързани с инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности. Публичните мерки ще разполагат с 42,10 % от общия бюджет, а останалата част – 57,9 % са предвидени за мерки в подкрепа за бизнеса, а 36,74 % от бюджета на стратегията са предвидени за инвестиции в земеделски стопанства, включително в преработка на селскостопански продукти.

Разпределение на средствата на стратегията за ВОМР по подмерки

Разпределението на средствата на стратегията за ВОМР по подмерки, показва концентрация на ресурса в подмярка 6.4.1. Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности за която са предвидени 21,16% от общия бюджет. Подмярката ще подпомага инвестициите в подкрепа на неземеделски дейности, които са от съществено значение за развитието на конкурентоспособността на селските райони. Разпределението на бюджета в останалите подмерки е почти изравнено. Подмярка 7.6 „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и природното наследство на селата“, ще получи – 12,40% от заложения бюджет, а подмярка 4.1. „Инвестиции в земеделски стопанства“ – 19,41% от същия. За изпълнението на Стратегията за ВОМР на „МИГ общини Елена и Златарица“ са предвидени 2 754 830,00 лева. Разпределението на ресурсите по мерки, приоритети и специфични цели на Стратегията е балансирано по отношение на заложените приоритети и съответства на специфичните цели към тях. Разпределението на средствата по бюджета бе извършено в процеса на разработване на стратегията и напълно отразява потребностите за развитие на територията и приоритизирането на целите, направено от жителите на територията на МИГ. Мерките, заложи в стратегията на „МИГ общини Елена и Златарица“ са обсъдени и одобрени от всички заинтересовани страни - участници в процеса на разработване на стратегията, включително потенциални бенефициенти. Разчетите на бюджета са изготвени на основата на анализите на социално-икономическото развитие на територията, както и на изявените намерения, представени от потенциални кандидати и заинтересовани страни на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“.

7. План за действие, показващ как целите са превърнати в действия:

(не повече от 4 страници)

Стратегическата рамка на стратегията за ВОМР е структурирана около две основни цели, декомпозирани в четири приоритета и девет специфични цели, които да доведат до удовлетворяване на идентифицираните и избрани ключови потребности на територията на МИГ. За постигането на целите в стратегията са включени три мерки (осем подмерки), които чрез определения по всяка от тях финансов ресурс ще финансират проекти в обхвата на допустимите дейности по всяка мярка (подробно описани в т.5). Стратегията за ВОМР ще се съфинансира от ЕЗФРСР.

Условията и редът за предоставяне на финансова помощ от Стратегията на „МИГ общини Елена и Златарица“ са в съответствие с Глава четвърта „Условия и ред за предоставяне на финансова помощ от Стратегиите за ВОМР“ от Наредба №22 за прилагане на подмярка 19.2.

„Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие” на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие” (ВОМР) от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г.

Местната инициативна група прилага недискриминационна и прозрачна процедура и обективни критерии за подбор на проекти към стратегията за ВОМР, по реда и изискванията, определени в *Раздел I “Процедура за подбор на проекти към стратегията за ВОМР на МИГ.”* на същата глава.

Подборът на проекти по всяка мярка ще се извършва посредством определените за всяка мярка критерии за избор и в съответствие с прозрачна и предварително оповестена на всички потенциални бенефициенти процедура. Подборът на проекти ще се извършва периодично по една или група подмерки от стратегията за ВОМР.

Не по-късно от 30 ноември на предходната година УС на МИГ ще одобрява и публикува на електронната страница на МИГ индикативен график за приемите по съответните мерки/подмерки от стратегията за ВОМР за следващата календарна година. Управителният съвет на МИГ взема решение за обявяване на подбор на проекти при съобразяване с индикативния график и одобрява покана за прием на заявления от потенциални получатели на финансова помощ.

В годината на одобряване на стратегията за ВОМР, УС на МИГ ще приеме индикативен график за прием на проекти в срок до два месеца от подписване на договор за одобрение на стратегията за ВОМР, ако е възможно да бъде реализиран прием на проекти през същата.

Периодът за прием на проекти се определя с решение на УС на МИГ, но не може да е по-малък от 1 месец.

За изпълнение на Стратегията, МИГ ще поддържа деловодна система и архив, от които може да бъдат проследени актовете на органите на МИГ, ще информира, консултира и подпомага подготовката на проекти на потенциалните кандидати и изпълнява всички останали дейности, посочени в чл. 62 Раздел II „Задължения на страните по договора във връзка с изпълнението на стратегията за ВОМР“ на Наредба №22 на МЗХ.

Всички одобрени проекти за финансиране от ЕЗФРСР се изпълняват в срок до 24 месеца, считано от:

1. датата на подписването на договора за предоставяне на финансова помощ с ДФЗ - РА за кандидати, които не са възложители по смисъла на ЗОП;
2. датата на уведомяване на получателя на финансова помощ за решението за съгласуване/отказ за съгласуване на последната по време процедура за избор на изпълнител по проекта, когато получателят е възложител по ЗОП.

Местната инициативна група и получателите на финансова помощ при изпълнение на стратегията за ВОМР ще осигурят публичност на дейността си и на източниците на финансиране съгласно изискванията, посочени в Единния наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация 2014-2020 г., съгласно приложение № 2 от Националната комуникационна стратегия за програмен период 2014-2020 г.

За осигуряване на публичност за своята дейност МИГ ще публикува на интернет страницата си и следната информация:

1. одобрената стратегия за ВОМР, първоначално одобрения бюджет и всички последващи изменения;
2. всички решения и протоколи от заседания на колективния управителен орган и колективния върховен орган;
3. актуален списък на членовете на колективен върховен орган и на членовете на колективния управителен орган, съдържащ данни за адресната регистрация на физическите лица или

- седалището и адреса на управление на юридическото лице, сектор, на който е представител и групата от заинтересовани лица, които представлява;
4. устав на МИГ и неговите изменения и допълнения;
  5. регистър на обществените поръчки, който съдържа информация за избрани изпълнители, дейности, срок и стойност на поръчките;
  6. профил на купувача съгласно чл. 22б ЗОП;
  7. списък на физическите и юридическите лица, с които МИГ има сключен договор, както и предмета на сключения договор;
  8. електронен регистър с проектите, подадени по стратегията за ВОМР;
  9. всички декларации за липса/наличие на конфликт на интереси на членовете на комисията за избор на проекти;
  10. критерии за оценка на проектите;
  11. решенията на комисията за избор на проектите и на колективния управителен орган за одобрение на проектите;
  12. всички правила за работа на МИГ;
  13. доклади за дейността и финансовите отчети за дейността на МИГ, представени в Централния регистър при Министерството на правосъдието;
  14. годишни доклади за отчитане изпълнението на стратегията за ВОМР, представяни пред водещия фонд - ЕЗФРСР.

8. Описание на уредбата за управлението и мониторинга на стратегията, която показва капацитета на инициативна група да изпълни стратегията, и описание на специфичната уредба относно оценката:

(не повече от 12 страници)

8.1. Организационна структура на МИГ:

<p>- организационна структура/ схема.</p>	<p>Организационна структура на МИГ: <u>- организационна структура/схема.</u> „МИГ общини Елена и Златарица” е местно публично-частно партньорство, регистрирано като сдружение с нестопанска цел в обществена полза съгласно ЗЮЛНЦ. МИГ е създадена с цел да разработи, и след одобрение от МЗХ - да реализира Стратегия за ВОМР в рамките на подхода Водено от общностите местно развитие на територията на общините Елена и Златарица Седалището на „МИГ общини Елена и Златарица” е в град Елена. Организационна структура/схема на „МИГ общини Елена и Златарица”</p>
---	--

8.2. Управление на МИГ:

- органи за управление и контрол;

- органи за управление и контрол;

Органи за управление и контрол на Сдружение „МИГ общини Елена и Златарица“ са:

- Общо събрание (ОС);
- Управителен съвет (УС);

„МИГ общини Елена и Златарица“ включва в колективните си органи представители на различни заинтересовани страни от местната общност. Представителите на публичния сектор, представителите на стопанския сектор и представителите на нестопанския сектор в колективния върховен орган и в колективния управителен орган на МИГ не превишават 49 на сто от имащите право на глас, съгласно чл. 28, ал. 1 от ЗЮЛНЦ.

Общо събрание е колективен върховен орган на управление. Членовете на ОС на „МИГ общини Елена и Златарица“ са 31 физически лица, които са с постоянен адрес и/или работят на територията на действие на МИГ, или юридически лица със седалище и адрес на управление на територията на действие на МИГ. Представителността на идентифицираните в анализа групи заинтересовани страни в колективния върховен орган на територията на МИГ е 100%, описани по следния начин:

Местна власт (Община Елена; Община Златарица)	2 души
Местен бизнес в сферата на земеделието, преработката и производството	7 души
Местен бизнес в сферата на Туризма	3 души
Местен бизнес в сферата на Услугите	5 души
Образователна сфера	2 души
Културена сфера	6 души
Социалната сфера и опазване на околната среда	5 души
Религиозна сфера	1 души

В ОС на „МИГ общини Елена и Златарица“представителството по сектори е следното:

- 2 представители на публичен сектор или 7% от всички
- 15 представители на стопански сектор или 48% от всички;
- 14 представители на нестопански сектор или 45% от всички.

Правимощия на ОС на МИГ изменя и допълва Устава на МИГ; Приема Стратегията за местно развитие; Гласува обновяване на Стратегията за местно развитие; Избира и освобождава членовете на Управителния съвет; Приема и изключва членове; Избира и освобождава Контролния съвет; Ежегодно приема Програма за дейността и бюджет за дейността на Сдружението; Ежегодно приема отчета за изпълнението на програмата за дейността и бюджета на Сдружението; Взема решение за откриване и закриване на клонове; Взема решение за участие в други организации; Взема решение за преобразуване или прекратяване на Сдружението; Взема решение относно дължимостта и размера на членския внос или на имуществените вноски; Отменя решенията на другите органи на Сдружението, които противоречат на закона, устава или на вътрешни актове, регламентиращи дейността на Сдружението; Отменя решенията на общото събрание са задължителни за другите органи на Сдружението;

Територията на „МИГ общини Елена и Златарица“обхваща 148 населени места. Тя се характеризира с дисперсна селищна мрежа съставена от множество малки села, махали и квартали, които се обезлюдяват и отмират. В тази връзка към 31.12.2014 г., 102 от населените места са с население до 10 души, 69 от населените места са с население до 5 души а в 17 от населените места няма регистрирани жители. Членове на колективния върховен орган са представители на големите

населени места на територията на „МИГ общини Елена и Златарица“. В състава на ОС има двама представители на уязвимите групи изведени на територията на МИГ.

Управителният съвет е колективен управителен орган на МИГ. Той има 7 членове (1 председател и 6 членове), които ако са физически лица, имат постоянен адрес и/или работят на територията на МИГ, а когато са юридически лица имат седалище и адрес на управление на територията МИГ. Мандата на УС е пет години. До избирането на нов УС, членовете на стария изпълняват своите функции. В УС на „МИГ общини Елена и Златарица“ представителството по сектори е следното:

- 2 представители на публичен сектор или 29% от всички;
- 3 представители на стопански сектор или 42% от всички;
- 2 представители на нестопански сектор или 29% от всички;

В седемчленния УС община Елена има 5 представители, а община Златарица 2 представители.

Председател на УС на „МИГ общини Елена и Златарица“ е инженер Дилян Стефанов Млъзев – кмет и представител на Община Елена.

УС осигурява изпълнението на решенията на Общото събрание; Осигурява прилагането на Стратегията за местно развитие на община Елена и община Златарица; Управлява Сдружението като Публично-частно партньорство и следи за реализацията на приносите, с които са се ангажирали отделните членове; Разпорежда се с имуществото на Сдружението при спазване изискванията на устава; Внася в общото събрание проект за годишни Програма за дейността и Бюджет; Осигурява изпълнението на одобрените Програма и Бюджет; Внася в общото събрание отчет за изпълнението на Програмата за дейността и Бюджета на Сдружението; Приема вътрешни правила за извършването на дейността на Сдружението, включително и тази в обща полза и в изпълнение Стратегията за местно развитие и по договорите с МЗХ и Разплащателната агенция, и носи отговорност за това; Приема правила за отчетност и контрол, включително по одобрените проекти по Стратегията за местно развитие; Отговаря за спазването на изисквания, свързани с кандидатстване по мерки за финансиране. С мнозинство 2/3 избира и освобождава Изпълнителния директор; Определя длъжностната характеристика и заплатата на Изпълнителния директор; Одобрява проекто-договора с Изпълнителния директор и възлага на Председателя на Управителния съвет да го подпише; Приема организационна структура, длъжностни характеристики и правила за работата на екипа на

	<p>Сдружението и на помощните му органи; Взема решение за публикуване на покани за кандидатстване с проекти по Стратегията за местно развитие; Одобрява указания за кандидатстване с проекти по Стратегията за местно развитие; Членовете на Управителния съвет са членове на Комисията по избор на проекти; Според вида на оценяваните проекти, избира външни експерти с необходимата квалификация и опит като допълнителни членове на Комисията по избор на проекти с цел осигуряване на обективност, публичност и прозрачност; Отговаря за информирането на местната общност за дейността на Сдружението и за гарантиране на неговата прозрачност и справедливия достъп до ползите от дейността му на всеки правоимащ; Избира представители на Сдружението в национални и европейски мрежи на селските региони; Взема решение за създаване на консултативни органи; Може да избере от своя състав до двама заместник председатели на Управителния съвет; Взема решение по всички въпроси, които по закон или съгласно устава не спадат в правата на друг орган;</p> <p>Председателят на УС ръководи оперативно текущата дейност на МИГ; представлява МИГ пред трети лица, пред държавните органи, обществените организации и други физически и юридически лица в страната и чужбина; подготвя и предлага проекти за решения на УС; свиква и ръководи заседанията на УС; отчита се за дейността си пред УС; след одобрение на щатното разписание от УС назначава, освобождава и упражнява дисциплинарна власт по отношение на изпълнителния директор/мениджъра за извършване на оперативната дейност на МИГ; подписва договори за финансиране на проекти от страна на МИГ с бенефициенти по стратегия за ВОМР.</p> <p>Прилагането на стратегия за ВОМР се извършва посредством работата на Комисия за избор и оценка на проекти. Тя се сформира за всеки отделен случай при публикуване на обява от МИГ за набиране на проекти за изпълнение на мерките по стратегия за ВОМР. Съставът на комисията се формира от членовете на УС и външни експерти, съобразно нормативните изисквания за прилагане на ПРСР и за предотвратяване конфликт на интереси. Комисията за избор на проекти осъществява дейността си при спазване на одобрената стратегия за ВОМР, ПРСР и нормативните изисквания за нейното прилагане и вътрешните актове на МИГ и правилата за нейната работа.</p>
<p><i>- описание на позициите и изискванията към изпълнителния директор и</i></p>	<p><i>- описание на позициите и изискванията към изпълнителния директор и персонала.</i></p>

персонала.

Изпълнителният директор: отговаря за прилагането на стратегия за ВОМР и осигурява изпълнението на решенията на УС; изготвя и предлага за приемане от УС перспективна и годишна програма за работа на МИГ и годишен проекто-бюджет; организира набирането на средства за дейността на МИГ; сключва трудови и граждански договори и ръководи административния персонал на МИГ; решава въпроси, които в съответствие с Устава на МИГ му бъдат възложени от УС; . изготвя годишен доклад за отчитане изпълнението на стратегия за ВОМР, както и други доклади и справки за изпълнение на стратегия за ВОМР, изисквани от Управляващия орган на ПРСР; представя до Управляващия орган на ПРСР до 31 януари на всяка следваща календарна година годишен доклад за отчитане изпълнението на стратегия за ВОМР; информира своевременно Управляващия орган на ПРСР за проблеми, възникнали при изпълнението на стратегията; получава възнаграждение за дейността си, чийто размер е гласуван и приет от УС.

Правомощията на изпълнителния директор се определят в устава на МИГ и в трудовия му договор.

Изпълнителният директор трябва да има: завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; общ професионален стаж най-малко 5 години; управленски опит най-малко две години; опит в реализиране на проект, програма или стратегия със стойност над 100 хиляди лева, финансирани от ЕС или от други международни донори.

Изпълнителният директор се избира и назначава от УС и може и да не е член на МИГ.

Квалифицираният персонал е ключов елемент за успеха на реализацията на стратегия за ВОМР.

Експертът по прилагане на стратегия за ВОМР: оказва методическа помощ при прилагането на стратегия за ВОМР и консултира потенциалните бенефициенти по стратегия за ВОМР. Подготвя и организира задачите на МИГ по предоставянето на информация на потенциалните и одобрените получатели на подпомагане по стратегия за ВОМР. Експертът трябва да има: завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; 2. общ професионален стаж най-малко две години.

Технически сътрудник: Координира работата си с Изпълнителния директор и експерта по прилагане на Стратегията на МИГ-а ; Оказва съдействие по всички оперативни въпроси в рамките на своите компетенции; Техническо администриране изпълнението на сключени от МИГ договори с бенефициенти; Участие като технически сътрудник в проекти на „МИГ общини Елена и Златарица“; Участва и подпомага организирането на работни срещи,

мисии, командировки, обучения, заседания; Подготвя обявите за стартиране на мерките от СМР; Съставя протоколи при оценка на проекти; Водене на кореспонденция, писма до бенефициентите;

Счетоводителят отговаря за ефективното управление на финансовите средства и средствата за прилагане на стратегията за ВОМР, в съответствие с българските счетоводни стандарти, изискванията за отчетност и управление на средства на организации, регистрирани в обществено полезна дейност и изискванията на РА и МЗХ. За да заеме тази длъжност, счетоводителят трябва да отговаря на изискванията на чл. 18 от Закона за счетоводството.

Служителите на МИГ не могат да са членове на колективния управителен орган или на контролния орган на МИГ и да са свързани лица с членовете на колективния управителен орган или на контролния орган на МИГ.

8.3. Капацитет на местната инициативна група да изпълни стратегията за ВОМР:

От особена важност за изграждане на капацитета на МИГ е изграждането на работещ и ефективен екип, създаване на добри работни взаимоотношения, разбирателство и доверие. Работните и информационни срещи, семинарите, обществените обсъждания, конференцията и обученията, проведени в периода на подготовка на стратегията за ВОМР положиха добро начало. Изграждането на капацитета ще продължи чрез осигуряване на добра комуникация и координация на действията. За това ще спомогне развитието на информационни канали на МИГ - уебстраница, информационни събития и срещи, консултации и др., активното им ползване, поддържане на актуален списък с контакти със заинтересованите, разпращане на покани за събития, писмена информация и др.

МИГ е изпълнявала проект по подмярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 – 2013 г. В работата си по реализация на стратегията за ВОМР, МИГ ще използва вътрешни правила в пет основни направления, които ще гарантират ефективното управление на стратегията, разпределението на задачите между служителите на МИГ и график на действие:

1. Вътрешни правила за прилагане на стратегията за ВОМР, касаещи дейности, свързани с осигуряване на информация и публичност, подготовка на проектни предложения в съответствие с целите на стратегията за ВОМР (информирание, консултиране и подпомагане подготовката на проекти на потенциалните кандидати; подготвяне и публикуване на покана за кандидатстване с проекти на територията на МИГ; приемане и регистриране на заявления за кандидатстване; създаване и поддържане на база данни за постъпилите проекти по стратегията за ВОМР, тяхното състояние и движение);

2. Вътрешни правила за оценка и класиране на проекти (проверка за административно съответствие и допустимост на проектите; проверка за основателността на предложените разходи, липса на двойно финансиране и изкуствено създадени условия; осъществяване на техническа експертна оценка и класиране на проектите; подготовка и провеждане на заседания на комисията за избор на проекти към съответната МИГ; представяне на заверени копия на заявленията и на придружаващите ги документи, одобрени от Комисията за избор на проекти

към МИГ, в УО на ПРСР и РА за извършване на проверка за съответствие с процедурите, описани в стратегия за ВОМР, критериите за допустимост на кандидата и критериите за допустимост на проекта и планираните разходи; информирани писмено на кандидатите за одобрение или отхвърляне на проекта; сключване на договори с одобрените кандидати за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ);

3. Вътрешни правила за наблюдение и оценка на изпълняваните проекти (осъществяване на наблюдение на изпълнението на проектите; осъществяване на посещения на място; подпомагане одобрените кандидати при подготовката на заявки за плащане до Разплащателна агенция и изготвяне на доклади за отчитане на изпълнението; изпращане до РА и МЗХ списък на одобрените и отхвърлените проекти след приключване на работата на комисията за избор на проекти; изпращане до РА заверени копия на сключените договори);

4. Вътрешни правила за мониторинга и оценка на цялостното изпълнение и ефект от прилаганата Стратегия (изготвяне на ежегоден годишен доклад за отчитане изпълнението на стратегия за ВОМР, както и други доклади и справки за изпълнение на стратегия за ВОМР, изисквани от Управляващия орган на ПРСР; представяне до управляващия орган на ПРСР до 15 февруари на следващата календарна година годишен доклад за отчитане изпълнението на Стратегията за местно развитие; информирани своевременно Управляващия орган на ПРСР за проблеми, възникнали при изпълнението на стратегията).

5. Предприети са мерки и са разписани вътрешни правила, касаещи избягването на конфликти на интереси като ключов момент в изграждането на доверие и постигането на прозрачност в работата на МИГ.

С решение на Общински съвет Елена за нуждите на „МИГ общини Елена и Златарица“ се предоставя за безвъзмездно ползване, за срок от 8 години - три помещения в сутеренния етаж от Общностен център - частна общинска собственост - Акт № 1113 от 12.11.2015 г., административен адрес гр. Елена, ул. „Поп Сава Катрафилов“ № 25, офис - помещения № 3 (10,32 кв. м.) - за офис, № 4 (9,07 кв. м.) - за архив и № 5 (9,84 кв. м.) - за офис, съгласно разпределение, вкл. театрална зала и сцена (84,38 кв. м.) на втори етаж в сградата – при провеждане на срещи и заседания. Сградата е с осигурен достъп за хора с увреждания - изграден е асансьор за инвалиди. Офисните помещения са обзаведени за осъществяване на дейността, в това число оборудвани с принтер и компютри, съответстващи на броя на осигурените служители - 4 бр.

С решение на Общински съвет Елена и Общински съвет Златарица се осигурява финансов ресурс в размер на 20 000 лева, необходими за управление на стратегията за Водено от общностите местно развитие по подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии ВОМР“ по Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.

Предвидените средства предствляват над 3 % от размера на финансовия ресурс за управление на стратегията за ВОМР.

8.4. Описание на системата за мониторинг и оценка:

Уредбата на мониторинга, както и уредбата на оценката са необходими не само като официално изискване за обосновка на разходите, а и като инструмент, който предоставя полезна информация за управлението на местното партньорство. Този инструмент дава възможност да се прецени кое е ефективно и кое не е, за да се адаптира стратегия за ВОМР към променящите се условия. Системата за наблюдение и оценка има за цел да осигури надеждна информация за бюджетните параметри и резултатите от реализацията на стратегия за ВОМР така, че да се улесни вземането на информирани управленски решения.

Система за мониторинг (наблюдение)

Чрез наблюдението ще се събира информация за договорените средства, финансираните проекти и непосредствените резултати от тяхното изпълнение. Системата за наблюдение има за цел да набави и структурира всестранна информация за хода на изпълнението на стратегия за ВОМР. Информацията ще се агрегира/събира от:

- Проведените заседания на управителните и контролни органи на МИГ, както и на спомагателните органи на МИГ;
- Проведените работни срещи на служителите и екипа на МИГ;
- Подготвените и разпратени покани за представяне на проектопредложения;
- Зададените въпроси от бенефициенти по телефон и е-поща;
- Проявения интерес към поканите за представяне на проектопредложения;
- Подадените по отделните покани проектопредложения;
- Осъщественото наблюдение по реализацията одобрените и финансирани проекти;
- Осъществени посещения на място;
- Подпомагане на одобрените кандидати при подготовката на заявки за плащане до Разплащателна агенция и изготвяне на доклади за отчитане на изпълнението;
- Изпращане до РА и МЗХ списък на одобрените и отхвърлените проекти след приключване на работата на Комисията за избор на проекти;
- Заверени копия на сключените договори;
- Данни за икономическото развитие на отделните сектори в на територията на МИГ, както и социално-икономическите характеристики на територията (източник на данни ще бъде НСИ, анализите на Дирекция “Агрозистатистика” към МЗХ, включително Системата за земеделска счетоводна информация - СЗСИ);
- Информация от базата данни за селските райони на Дирекция “РСР”, обхващаща ключови статистически данни.

Работата по набирането на данни ще се организира като непрекъснат процес по време на реализацията на стратегия за ВОМР.

За целите на мониторинга МИГ ще изготвя и поддържа актуална компютризирана база данни, в която са отразени базови индикатори като: брой и стойност на подадените заявления, брой и стойност на одобрените заявления, брой и стойност на сключените договори, брой и стойност на подадените искания за плащане, брой и стойност на одобрените искания за плащане, брой и стойност на успешно приключилите проекти.

Набирането на данни ще се извършва от служителите на МИГ. Пряко ангажирани в актуализирането на базите данни са отделните експерти по прилагане дейностите на стратегия за ВОМР. Бенефициентите по Стратегията ще предоставят данни за наблюдение при попълване на заявленията за подпомагане. Отговорен за набирането на данни ще е изпълнителният директор на МИГ.

Система за оценка

Оценката на реализацията на стратегия за ВОМР от страна на МИГ ще се базира на контрола върху изпълнението на проектите и сключените договори по стратегия за ВОМР.

Система за оценка ще съдържа информация за прогреса и изпълнението на проекти, финансирани в рамките на стратегия за ВОМР. Тя ще включва параметрите: дата на изпращането на уведомителното писмо до бенефициента за провеждане на проверка на място, заповед за назначаване на двама експерти от МИГ за извършване на проверката, констативен протокол за проведената проверка. Самите проверки могат да бъдат от три типа:

- фокусна проверка;

- многостранна проверка;
- проверка по сигнал.

Проверен на място ще бъде всеки подкрепен от стратегия за ВОМР проект поне веднъж за периода на реализацията му. Проверката ще се извършва от двама служители на МИГ. За всяка извършена проверка ще се съставя протокол.

Данните от оценката на прилагането на стратегия за ВОМР и изпълнението на проектите в рамките на стратегия за ВОМР ще станат част от годишните доклади за напредъка.

Система за самооценка

Специално внимание МИГ ще отдели и на своята **самооценка**. Това се налага и поради значимата роля, която следва да има местната общност в реализацията на Воденото от общностите местно развитие.

МИГ ще извършва самооценка (оценка на работата си) по изпълнението на стратегия за ВОМР съгласно напредъка в прилагането на стратегия за ВОМР чрез базовите индикатори, както и чрез бюджетните индикатори, индикаторите за продукт/дейност и индикаторите за резултати на стратегия за ВОМР. Оценката ще се базира на набраната информация чрез системата за наблюдение.

Самооценка на работата на органите на МИГ и на изпълнителния екип на МИГ при реализация на стратегия за ВОМР ще се извършват от екипа на МИГ (вкл. членове на УС), като се привличат активни негови членове за участие. За извършването на оценката ще е отговорен изпълнителният директор на МИГ.

Ще бъде изготвен времеви график за извършването на самооценката, който ще бъде съобразен с графика на дейностите по изпълнение на стратегия за ВОМР и с подготовката на ежегодните доклади за напредъка. Процес на самооценка ще бъде инициран мин. един път годишно и резултатите от него ще станат част от годишния доклад за напредъка.

Към процеса на самооценка МИГ ще привлече членовете на МИГ, като се ръководи от принципа за широко участие на заинтересованите страни в него. Могат да бъдат привлечени експерти и от други МИГ за въвеждане на партньорски елемент в проверката. За целите на самооценката ще бъде използван гъвкав микс от инструменти: анализ на данни, интервю, проучване, мозъчна атака, фокус групи, добри практики, опит на други МИГ.

Процесът на самооценка на МИГ ще преминава през следните етапи:

1. МИГ идентифицира необходимостта да се оцени даден аспект на реализацията на стратегия за ВОМР, взема решение за започване на процеса на самооценка и избира методите за оценяване.
2. МИГ изготвя въпросите за оценка и предварителен план за тяхното разрешаване.
3. Набират се данните, необходими за самооценката.
4. Данните се анализират, изготвят се заключения и отговорите на по-рано формулираните въпроси за оценка.
5. Стратегия за ВОМР и дейността на МИГ се променят / пренасочват съобразно резултатите от оценката и формулираните препоръки, при необходимост се извършват задължителните за това административни процедури.

За подобряване на работата по стратегия за ВОМР и споделяне на опита, след приключване на процеса по самооценка изпълнителният директор на МИГ изготвя и предоставя на УО, на НСМ и на останалите МИГ описание на процеса и резултатите от проведената самооценка. Резултатите от самооценката се включват в годишните доклади за отчитане изпълнението на стратегия за ВОМР.

Оценка на рисковете

При реализирането на мониторинга и оценката е възможно да възникнат пречки пред наблюдението, оценяването и събирането на данни. Трябва да бъде извършена оценка на

рисковете - те следва да бъдат предварително прогнозирани и да бъдат набелязани стъпки за предотвратяването им.

Възможните рискове при набирането на данни, наблюдението и оценката са неспазване на доброволно поетите ангажименти за предоставяне на информация от страна на бенефициентите, поради недостатъчна информираност; опорочаване на проверките на място поради неясно разписани или неспазени процедурни изисквания; липса на обективност при извършване на самооценката.

За да бъде предотвратена появата на тези пречки, е необходимо внимателно и трезво да бъдат планирани сроковете за актуализирането и поддържането на информационните бази данни, ясно и адекватно да бъдат разписани работещи процедури, да бъдат спазвани заложените срокове, да бъдат предприемани мерки за повишаване информираността на бенефициентите; да бъдат привлечени активни членове на МИГ за участие в процесите на мониторинг, оценка и самооценка, при спазване на изискването за недопускане на конфликт на интереси.

При спазване на процедурите, внимателно планиране, разпределение на задачите и придържане към планираните срокове сериозни пречки пред наблюдението и набирането на данни не би следвало да възникват.

Екипната работа на служителите на МИГ и взаимодействието между изпълнителния екип на МИГ и останалите негови органи ще е предпоставка за своевременно планиране и спазване на сроковете в графици и планове.

Отговорността на работещите в МИГ ще е гаранция за спазване на изискванията на УО на ПРСР и сроковете по договора.

Прозрачността и отвореността към бенефициентите, както и работата по оказване на подкрепа при тяхното кандидатстване и впоследствие - при изпълнението на финансираните проекти ще е гаранция за получаване на необходимата информация за попълване на информационната база данни на МИГ.

Уредбата за управлението и мониторинга на изпълнението на стратегия за ВОМР, оценяването на прогреса в изпълнението на стратегия за ВОМР и самооценката ще позволят навременно прогнозиране и намиране на решение при евентуално възникване на бъдещи пречки, така че да бъде осигурено безпрепятствено постигане на целите на стратегия за ВОМР.

При добро целеполагане и екипна работа ще могат да се преодоляват евентуално възникналите форсмажорни обстоятелства, а при възникване на закъснения - те ще могат да се наваксват, без да се нарушават сроковете по изпълнение на договора.

9. Индикатори за мониторинг и оценка:

9.1. Индикатори за цялостното прилагане на стратегията за ВОМР, включително брой създадени работни места:
(не повече от 1 страница)

Индикаторите, които са свързани с отчитане цялостното прилагане на Стратегията за водено от общността местно развитие на „МИГ общини Елена и Златарица” са както следва:

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Брой проекти, финансирани по стратегия	брой	32	База данни и отчети на МИГ

	за ВОРМ			
2	Брой бенефициенти, подпомогнати по стратегия за ВОРМ	брой	25	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	2 754 830,00	База данни и отчети на МИГ
4	Общ обем на инвестициите по тематична подпрограма за развитие на малки стопанства (публичен принос)	лева	0	База данни и отчети на МИГ
5	Проекти на земеделски стопанства в чувствителни сектори	брой	3	База данни и отчети на МИГ
6	Подкрепени проекти за интегриран туризъм	брой	5	База данни и отчети на МИГ
7	Проекти реализирани извън общинските центрове	брой	2	База данни и отчети на МИГ
8	Брой проекти на частни бенефициенти	брой	20	База данни и отчети на МИГ
9	Брой проекти на публични бенефициенти	брой	12	База данни и отчети на МИГ
10	Създадени работни места	брой	21	Отчети на бенефициенти, база данни на МИГ
11	Подкрепени проекти на млади фермери	брой	1	База данни и отчети на МИГ
12	Население от територията, което се ползва от подобрени услуги	брой	10 000	База данни, проучвания на територията

9.2. Индикатори по мерки:

(не повече от 1 страница за индикатори по мярка)

Подмярка 4.1. Инвестиции в земеделски стопанства

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
---	-----------	---------------	----------------------------	------------------------

1	Проекти, финансирани по мярката	Брой	7	База данни и отчети на МИГ
2	Бенефициенти, подпомогнати по мярката	Брой	7	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	534 817,00	База данни и отчети на МИГ
4	Проекти на земеделски стопанства в чувствителни сектори	брой	3	База данни и отчети на МИГ
5	Дял на млади фермери, подкрепени по мярката	процент	20%	База данни и отчети на МИГ
6	Проекти въвеждащи иновации в земеделски стопанства	брой	2	База данни и отчети на МИГ
7	Стопанства прилагащи биологично земеделие	брой	1	База данни и отчети на МИГ, отчети на бенефициенти

Подмярка 4.1.2. Инвестиции в земеделски стопанства по тематична подпрограма за развитие на малки стопанства

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	Брой	0	База данни и отчети на МИГ
2	Бенефициенти, подпомогнати по мярката	Брой	0	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	0	База данни и отчети на МИГ
4	Проекти на земеделски стопанства в чувствителни сектори	брой	0	База данни и отчети на МИГ
5	Дял на млади фермери, подкрепени по мярката	процент	0	База данни и отчети на МИГ
6	Проекти въвеждащи иновации в земеделски стопанства	брой	0	База данни и отчети на МИГ
7	Стопанства прилагащи биологично земеделие	брой	0	База данни и отчети на МИГ, отчети на бенефициенти

бенефициенти

Подмярка 4.2. Инвестиции в преработка/ маркетинг на селскостопански продукти

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	брой	6	База данни и отчети на МИГ
2	Бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	6	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	477 330,00	База данни и отчети на МИГ
4	Проекти за преработка на продукти, произведени на територията на МИГ	брой	2	База данни и отчети на МИГ
5	Предприятия, въвели нови продукти, процеси и технологии	брой	1	База данни и отчети на МИГ
6	Създадени работни места	брой	10	База данни и отчети на МИГ

Подмярка 6.4.1. Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	брой	3	База данни и отчети на МИГ
2	Бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	3	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	582 973,00	База данни и отчети на МИГ
4	Създадени нови производства, услуги, дейности на територията	брой	2	База данни и отчети на МИГ
5	Създадени работни места	брой	5	База данни и отчети на МИГ
6	Проекти усвояващи	брой	2	База данни и отчети на

	потенциала за развитие на туризъм			МИГ
--	-----------------------------------	--	--	-----

Подмярка 6.4.2. Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	брой	0	База данни и отчети на МИГ
2	Бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	0	База данни и отчети на МИГ
3	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	0	База данни и отчети на МИГ
4	Създадени нови производства, услуги, дейности на територията	брой	0	База данни и отчети на МИГ
5	Създадени работни места	брой	0	База данни и отчети на МИГ
6	Проекти усвояващи потенциала за развитие на туризъм	брой	0	База данни и отчети на МИГ

Подмярка 7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	брой	5	База данни и отчети на МИГ
2	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	510 721,00	База данни и отчети на МИГ
3	Проекти реализирани извън общинските центрове	брой	2	База данни и отчети на МИГ
4	Население на територията на МИГ,	брой	10 000	База данни и отчети на МИГ

	което се ползва от подобрените услуги			
--	---------------------------------------	--	--	--

Подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Проекти, финансирани по мярката	брой	3	База данни и отчети на МИГ
2	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	307 510,00	База данни и отчети на МИГ
3	Подпомогнатите нови туристически дейности	брой	2	База данни и отчети на МИГ
4	Създадени временни работни места	брой	6	База данни и отчети на МИГ

Подмярка 7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата

№	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на стратегията	Източник на информация
1	Брой проекти, финансирани по мярката	Брой	8	База данни и отчети на МИГ
2	Общ обем на инвестициите (публичен принос)	лева	341 479,00	База данни и отчети на МИГ
3	Проекти реализирани от НПО	брой	4	База данни и отчети на МИГ
4	Проекти съхраняващи културно наследство	брой	4	База данни и отчети на МИГ

10. Съответствие с хоризонталните политики на ЕС:

(не повече от 2 страници)

10.1. Равенство между половете и липса на дискриминация:

- прилагане на принципа на равенство между половете;

Принципът на равенство между половете, определян като желано равенство между двата пола във всички сфери на живота, вкл. наемането на работа, образованието и социалните права, бе приложен по време на подготовката на стратегия за ВОМР. В прилагането на всички подмерки на стратегия за ВОМР ще залегне и ще бъде съблюдаван хоризонталният принцип на равенство на половете. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост.

В условията на прилагането на всички подмерки на стратегия за ВОМР, както и при подбор на участници в дейностите по проектите ще залегне и ще бъде съблюдаван принципът на равенство на половете. При подбора на проекти ще се взема под внимание качеството на проекта, целите, описани в него, и методите за постигането им. При разкриването на работни места в рамките на проектите ще се изисква да бъде прилаган принципът за равенство между половете.

- допринасяне за утвърждаване на принципа на равните възможности;

Принципът на равните възможности предполага изграждането на система от специални мерки, които целят да компенсират изоставането, базирано на произход, възраст или друга характеристика, която може да доведе до третирането на личността несправедливо. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост.

Мерките, включени в стратегия за ВОМР, освен ролята си за икономическото развитие на селския регион, имат роля и за социалното развитие. Особено мерки М07 (7.2; 7.5 и 7.6) ще допринесат за устойчивото социално-икономическо развитие на територията на МИГ, свързано със съществуващата инфраструктура и качеството на предлаганите услуги за населението в района. Разривът в обема на инвестициите и качеството на предлаганите услуги създава голяма ножица в качеството на живот на селото и града. Липсата на равни възможности пряко влияе върху социално-икономическото развитие на селата на територията на МИГ. Тези фактори влошават качеството на живот в селата, оказва пряко влияние

	<p>върху привлекателността им за инвеститори, увеличава опасността от обезлюдяване на населените места и от социално-икономически спад.</p> <p>За да се намалят съществуващите различия между селото и града с подпомагането по мярката ще се създаде, подобри или разшири малка по мащаби инфраструктура, публична инфраструктура за отдих и туристическа информация и подобряване и разширяване на основните услуги, включително за отдих и спорт. По този начин мярката ще допринесе за ограничаване на диспропорциите в развитието и обезлюдяването на част от територията. Създават се условия за съхраняване на населените места и поддържане на образователните услуги, както и предоставяне на културни услуги.</p>
<p><i>- създаване на условия за превенция на дискриминацията.</i></p>	<p>Принципът на превенцията на дискриминация, посочен в Европейските директиви, означава предотвратяване на неблагоприятно третиране на лице на основата на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация, отколкото се третира друго лице при сравними, сходни обстоятелства. Този принцип бе приложен по време на подготовката на стратегия за ВОМР. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост. В условията на прилагането на всички подмерки на стратегия за ВОМР, както и при подбор на участници в дейностите по проектите ще залегне и ще бъде съблюдуван хоризонталният принцип на превенция на дискриминация. При разкриването на работни места в рамките на проектите ще се изисква да бъде прилаган принципът за превенция на дискриминация.</p>
<p>10.2. Устойчиво развитие (защита на околната среда):</p>	
<p>В подготовката на стратегия за ВОМР е приложен принципът на устойчивото развитие, който следва да гарантира постигането на целите на сегашните поколения без нанасяне на щети и рискове за следващите поколения, свеждане до минимум на неблагоприятните ефекти от човешката дейност и използване на природните ресурси по начин, който гарантира тяхното последващо самовъзстановяване. Принципът обвързва икономическата с екологичната ефективност, вкл. обвързването на екологични, засягащи състоянието на природното равновесие въпроси; с икономическите въпроси, отнасящи се до екологоемкостта; и, от трета страна, със социални въпроси, свързани със стопанските и природните условия на живот: заетост, образование и обучение, здраве, достъп до „здрава“ природна среда, отговорно и споделено</p>	

управление, както и намаляване и елиминиране на неустойчивите модели на производство и потребление.

В прилагането на всички подмерки на стратегия за ВОМР ще залегне и ще бъде съблюдаван хоризонталният принцип за устойчиво развитие и защита на околната среда. Ще се стимулира разработването на проекти, които интегрират принципа за устойчиво развитие и защита на околната среда. При подбора ще се приоритизират проекти, които добавят стойност, като допринасят за устойчиво развитие и защита на околната среда. В мониторинга и оценката на реализацията на проектите ще се наблюдава приносът им за устойчиво развитие и защита на околната среда и своевременно ще се предприемат мерки за корекция, ако е необходимо. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на екологичното законодателството.

В прилагането на М04 (4.1 и 4.2), както и в прилагането на подмярка 6.4. ще се цели опазване на компонентите на околната среда, подобряване опазването на околната среда и прилагането на природосъобразни инвестиции. С прилагането на М07 (7.2; 7.5 и 7.6) има възможност да се въведат новите изисквания за интеграция на политиката по околна среда (ПОС) и политиката по изменение на климата, както и иновации при изграждането и обновяването на инфраструктурата, като например екоинновации в областта на водоснабдяването и пречистването на водите, в областта на туризма.

10.3. Насърчаване на заетостта и конкурентоспособността:

В подготовката на стратегия за ВОМР е приложен принципът за насърчаване на заетостта и конкурентоспособността, неговото прилагане ще бъде посочено като задължително при подготовката и реализацията на проекти в рамките на стратегия за ВОМР. Като приоритетно ще бъде оценявано разкриването на работни места, вкл. по временна (сезонна) заетост, за безработни младежи до 29 години, безработни лица над 50 години, безработни лица от ромски произход, хора с увреждания, дългосрочно безработни и неактивни на пазара на труда лица. За спазването на хоризонталния принцип ще гарантират следните механизми: предоставяне на информация във формулярите за кандидатстване, оценка, мониторинг по време на изпълнение на проектите, вкл. спазване на законодателството за трудова заетост.

Инвестициите по М04 (4.1. и 4.2) са пряко свързани с повишаване конкурентоспособността на земеделието и се предвижда подпомагане на инвестициите във физически капитал за целите на разкриване на нови работни места и подобряване производителността на труда чрез реструктуриране и развитие на наличните материални мощности в стопанствата, насърчаване въвеждането на нови технологии, въвеждане на нови продукти, процеси и технологии, включително къси вериги на доставка. Произведените по-добри продукти, по-доброто им търсене на пазара и разкриването на нови пазарни ниши ще отвори възможности за повече работни места и ще е потвърждение за повишената конкурентоспособност на земеделските стопанства и предприятия.

В рамките на М07 (7.2; 7.5 и 7.6) при изграждането и обновяването на инфраструктурата ще се повиши привлекателността на територията и ще се създадат условия за съхраняване на населените места и осигуряване на работни места.

10.4. Съответствие с програмите на Структурните фондове:

Програмите на Структурните фондове на ЕС имат принос за изпълнението на стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж и за постигането на икономическо, социално и териториално сближаване „Европа 2020“. Стратегията има 5 водещи цели: Трудова заетост, НИРД и иновации, Климатични промени и енергия, Образование, Бедност и социално изключване. От тях 4 (всички, без Образование) имат пряка или косвена връзка със задачите на разработената стратегия за ВОМР.

Връзката с ОП "Транспорт" 2014-2020 се намира в екологичната насоченост: намаляване на негативното въздействие върху околната среда и здравето на хората; и стремежът за устойчиво развитие. ОП „Околна среда“ 2014-2020 и стратегия за ВОМР са съзвучни по два основни стълба: изграждане на по-конкурентоспособна нисковъглеродна икономика, в която ресурсите се използват по ефикасен и устойчив начин; опазване на околната среда, намаляване на емисиите и предотвратяване на загубата на биоразнообразие. ОП "Региони в растеж" има много допирни точки, доколкото специфичните цели на програмата са повишаване на качеството на живот, социално включване, и подобряване на екологичната среда, чрез благоустрояване на физическата среда в градовете, подобряване на икономическата активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие, развитие на връзките „град-район“ и подобряване на достъпа до културни ценности, логистичните центрове, местата за рекреация и туризъм, производствените и бизнес зоните в районите. ОП "Региони в растеж" има няколко общи насоки на интервенции, които са насочени към "Повишаване на регионалната конкурентоспособност" и е свързана тематично с повишаване на устойчивостта и конкурентоспособността на земеделските стопанства (M04) и развитие на бизнеса на територията (M6.4.1). Приоритет на ОПРР е и развитие и модернизация на инфраструктурата, който е в съответствие с M07 (инвестиции в малка по мащаби инфраструктура) от ПРСР, респективно СВОМР.